

MA GAZYN

Kraków, listopad nr 4/2025

metropolitalny

Wydanie specjalne

Przegląd roku
w 7 dziedzinach współpracy

3 pytania do...

Okiem Forumowicza



SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE

3 Uważne rozkwitanie

INTELIĞENTNE ZARZĄDZANIE

4 Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

Jak Metropolia Krakowska łapie wiatr w żagle.

6 Drzewo projektów

8 Metropolia w działaniu. Jak piętnaście gmin mówi jednym głosem.

10 3 pytania do...

12 Inteligentne zarządzanie - przegląd roku

13 Okiem Forumowicza

ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

14 Klimat do rozmów, energia do działania

16 Środowisko i przestrzeń - przegląd roku

17 3 pytania do...

18 Okiem Forumowicza

19 Ekociekawostki: zasiejmy idee!

MOBILNOŚĆ

21 Wspólny kierunek, czyli o sztuce porozumiewania w ruchu

23 Mobilność - przegląd roku

24 3 pytania do...

25 Okiem Forumowicza

GOSPODARKA

26 Współpraca, która napędza rozwój

27 Gospodarka - przegląd roku

28 3 pytania do...

29 Okiem Forumowicza

KULTURA CZASU WOLNEGO

30 Kultura czasu wolnego - przegląd roku

31 Od planów do plonów. Jak wspólnie tworzymy kulturę czasu wolnego.

33 3 pytania do...

34 Okiem Forumowicza

EDUKACJA

36 Edukacja - przegląd roku

37 Edukacja, która łączy

39 3 pytania do...

40 Okiem Forumowicza

USŁUGI SPOŁECZNE

42 Usługi społeczne - przegląd roku

43 Blisko ludzi, bliżej potrzeb

45 3 pytania do...

46 Okiem Forumowicza

STREFA RELAKSU

35, 41 Metropolia w obiektywie

47-48 Metro idea stick: przyklej ideę!



Magazyn społeczności metropolitalnej
listopad 2025, nr 4.2025

ISSN 2720-2119

Opracowanie:

Zespół Stowarzyszenia
Metropolia Krakowska

ul. Reymonta 20, 30-059 Kraków,
tel. 12 34 18 512,
biuro@metropoliakrakowska.pl



Uważne rozkwitanie

 Szanowni Państwo!

Mijający 2025 rok był czasem, w którym Metropolia Krakowska rozwijała się w rytmie uważnej współpracy. Każdy projekt, inicjatywa i spotkanie to kolejny krok w budowaniu wspólnoty, w której decyzje podejmowane są świadomie, z troską o mieszkańców i przestrzeń, w której żyją. Skupiliśmy się na działaniach bliskich ludziom, przynoszących realne efekty: lepszym dostępie do usług społecznych, wzmocnieniu edukacji i kultury, rozwoju mobilności oraz działaniach na rzecz środowiska.

W ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych wkroczyliśmy w nową fazę – gminy zakontraktowały już blisko 70% środków i rozpoczęły realizację projektów, które przekładają strategię ponadlokalną na konkretne działania z zakresu m.in. niskoemisyjnego transportu, gospodarki wodno-ściekowej, efektywności energetycznej i rozwoju OZE, usług społecznych oraz błękitno-zielonej infrastruktury.

Kończymy, z sukcesami, realizację projektów międzynarodowych: COMANAGE, który pokazał, jak konstruować trwałe społeczności energetyczne oraz Cities@Heart, dzięki któremu wiemy, jak budować bardziej inteligentne centra miast. Równocześnie rozpoczynamy, ze środków Interregu, nowe projekty: Sportscom, w którym poszerzymy wachlarz dobrych praktyk, by aktywnie wykorzystywać sport w trosce o zdrowie psychiczne oraz SUP4SUD – pomagający włączać zrównoważony rozwój do planowania strategicznego i polityk miejskich.



Fot. UMK

W tym specjalnym numerze Magazynu podsumujemy efekty naszych działań w 7 dziedzinach współpracy w niecodzienny sposób, bo oczami osób każdego dnia wprowadzających idee w życie. To historie, które najlepiej pokazują, że metropolitalne partnerstwo jest praktyką pełną zaangażowania i odpowiedzialności. Wspólne inicjatywy pozwalają nam skutecznie reagować na codzienne wyzwania, a także planować długofalowe zmiany.

Zachęcam Państwa do lektury i do wspólnego pielęgnowania tego, co już zakiełkowało.

Bo Metropolia Krakowska rozkwita uważnie – razem, dla ludzi i z myślą o przyszłości.



Aleksander Miszałski

Prezes Zarządu

Stowarzyszenia Metropolia Krakowska



ZINTEGROWANE INWESTYCJE TERYTORIALNE

Jak Metropolia Krakowska pielęgnuje wspólny rozwój?

Pomyślmy o problemach, które dotyczą nas wszystkich – poranne korki, zła jakość powietrza w zimne dni, czy coraz częstsze susze i podtopienia. Niezależnie od tego, czy mieszkamy w sercu Krakowa, czy w którejś z okolicznych gmin – to wyzwania, które nie zatrzymują się na granicach administracyjnych. A skoro są wspólne, takie musi być też rozwiązanie.

Na szczęście, Unia Europejska zaproponowała sprytne narzędzie, które zachęca do wspólnego działania. Nazywa się ono **Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)** i jest europejskim pomysłem na to, by duże miasta i gminy ościennie łączyły siły, tworząc jedną skuteczną strategię rozwoju dla całego obszaru metropolitalnego. ZIT to po prostu **europejski sposób na mądrą współpracę**. Już w perspektywie Funduszy Europejskich na lata 2014-2020 Komisja Europejska zaproponowała, by miasta wojewódzkie i otaczające je gminy usiadły do wspólnego stołu i razem zaplanowały, jak mądrze wydać część unijnych pieniędzy. Skuteczność wdrożenia instrumentu ZIT spowodowała, że jest on kontynuowany również obecnie.

Kluczem jest tu słowo „zintegrowane”.

Nie chodzi o to, by każda gmina realizowała w odosobnieniu małe, punktowe projekty, lecz by wspólnie tworzyły one jedną, spójną strategię rozwoju. To inwestycje, które łączą siły – usprawniają transport, poprawiają jakość powietrza, chronią zasoby wodne i podnoszą jakość usług społecznych. **Taki partnerski model pracy**, realizowany m.in. przez Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, **sprawia, że wydawane środki mają większą siłę oddziaływania oraz realnie zmieniają jakość życia mieszkańców.**

Porozumienie, które przynosi namacalne korzyści dla mieszkańców

W lutym 2025 r. w Krakowie przedstawiciele ZIT, w tym Stowarzyszenia Metropolia Krakowska, podpisali **Porozumienie Terytorialne z Zarządem Województwa Małopolskiego**. Dzięki niemu zabezpieczono środki na realizację ponad 470 projektów w całym regionie, a dla Metropolii Krakowskiej przewidziano **ponad 154 mln euro (w tym 111 mln z EFRR oraz 43 mln z EFS+)**. To konkretne projekty, z których efektów mieszkańcy będą korzystać na co dzień – nowe autobusy, parkingi P&R, czy projekty kulturalno-społeczne. Każdy projekt to „gałąź” wspólnego drzewa – razem tworzą ekosystem zmian, który rośnie szybciej, daje więcej owoców i jest trwalszy.



Fot. UMWM



W latach 2021-2027 Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, pełniąc funkcję Związku ZIT, dysponuje pokaźną pulą środków. Łączna wartość dofinansowania **ponad 150** projektów w programie Fundusze Europejskie dla Małopolski wynosi **154,96 mln euro**, a na **9** projektów dot. transportu miejskiego w programie Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko przeznaczono **450 mln zł**.

STRATEGIA ZIT OBEJMUJE 14 WIĄZEK PROJEKTÓW, KTÓRE REALNIE POLEPSZĄ ŻYCIE MIESZKAŃCÓW METROPOLII:

- 1 Podnoszenie poziomu retencji wód** – zwiększy retencyjność zlewni, rozwój różnych form małej retencji oraz systemów gospodarowania wodami opadowymi oraz roztopowymi, co pomoże w przystosowaniu do zmian klimatu.
- 2 Rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej** – poprawi dostępność i jakość sieci, głównie w gminach o niskim stopniu skanalizowania.
- 3 Rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury** – zapewni wzrost różnorodności biologicznej i większą dostępność publicznych terenów zielonych.
- 4 Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej** – zwiększy efektywność energetyczną, redukcję emisji CO₂ i obniży koszty eksploatacji obiektów.
- 5 Wspieranie energii odnawialnej (OZE)** – spowoduje wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych.
- 6 Budowa punktów selektywnego zbierania odpadów** – podniesie poziom recyklingu i ograniczy występowanie dzikich wysypisk.
- 7 Rozwój i modernizacja transportu zbiorowego** – pozwoli na zakup niskoemisyjnego taboru, bezpieczną komunikację pieszą i wzrost liczby użytkowników transportu publicznego.

- 8 Budowa infrastruktury rowerowej i pieszo-rowerowej** – zwiększy udział transportu aktywnego.
- 9 Poprawa jakości i dostępności infrastruktury czasu wolnego oraz ochrona dziedzictwa kulturowego** – wpłynie na rozwój turystyki i kultury.
- 10 Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia przedszkolnego** – zwiększy liczbę miejsc wychowania przedszkolnego.
- 11 Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia ogólnego** – rozwinie kompetencje uczniów, w tym umiejętności miękkie i wsparcie edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami.
- 12 Podnoszenie dostępności i jakości kształcenia zawodowego** – wesprze programy dopasowane do potrzeb rynku pracy i rozwój kompetencji sprzyjających innowacyjności.
- 13 Podnoszenie dostępności i jakości usług społecznych** – zapewni wsparcie rodziny, pieczy zastępczej, osób usamodzielnianych, rozwój mieszkań wspomaganych i placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.
- 14 Podnoszenie dostępności i jakości usług zdrowotnych** – zwiększy liczbę osób objętych wsparciem psychiatrii środowiskowej.



Fot. MFIPR

Siła w partnerstwie i ewaluacji

Niedawno przeprowadzona ewaluacja MFIPR potwierdziła liczne zalety tego partnerskiego instrumentu. W 2025 r. planowany poziom kontraktacji to blisko **70% dostępnych środków**, co pokazuje tempo i skalę realizacji Strategii ZIT.



DRZEWO



Na tych kartach wyrasta imponujące „drzewo projektów” – symbol żywej, rozwijającej się **Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej**. Dzięki wsparciu programu **Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027** inicjatywy te zyskują impuls do rozkwitu, odżywiając kolejne gałęzie rozwoju. Łączna wartość dofinansowania Strategii ZIT MK w formule ZIT wynosi **154,96 mln euro**, stanowiąc solidne korzenie, na których opiera się rozwój regionu. Metropolia Krakowska, pełniąc rolę Związku ZIT, opiekuje się wyodrębnioną pulą środków przeznaczoną na realizację różnorodnych działań, troszcząc się o każdą gałąź niczym ogrodnik czuwający nad równowagą całego ekosystemu. Na drzewie wyrastają zarówno projekty wybrane do dofinansowania, jak i te już zakontraktowane – łącznie **77 przedsięwzięcia** w 10 działaniach o wartości dofinansowania **ponad 392 mln zł**, które dojrzewają jak owoce, przynosząc realne korzyści dla mieszkańców całej metropolii.



PROJEKTÓW



SKAWINA: 7 MLN ZŁ

6.33. Wsparcie usług społecznych
Rozwój placówki wsparcia dziennego
dla dzieci i młodzieży oraz rozwój
placówki wsparcia dla osób starszych
i niesamodzielnych

ŚWIĄTNIKI GÓRNE: 1,4 MLN ZŁ

6.34. Wsparcie usług zdrowotnych
Usługi w zakresie psychiatrii
środowiskowej

SKAWINA: 18 MLN ZŁ

3.1. Transport miejski
Budowa ciągów pieszo-rowerowych oraz
modernizacja przystanków autobusowych

ZABIERZÓW: 3,8 MLN ZŁ

7.2. Wsparcie oddolnych inicjatyw
na obszarach miejskich
Ochrona i opieka nad zabytkami

LISZKI: 1,7 MLN ZŁ

2.25. Rozwijanie systemu gospodarki
odpadami
Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów

ŚWIĄTNIKI GÓRNE: 3,4 MLN ZŁ

6.33. Wsparcie usług społecznych
Rozwój usług społecznych oraz
utworzenie placówki wsparcia dziennego

CZERNICHÓW: 1,7 MLN ZŁ

2.25. Rozwijanie systemu gospodarki
odpadami
Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów

KOCMYRZÓW-LUBORZYCA: 3,2 MLN ZŁ

2.23. Gospodarowanie wodami
Rozwój form małej retencji - budowa
zbiorników retencyjnych

WIELKA WIEŚ: 6,2 MLN ZŁ

2.24. Rozwijanie systemu
gospodarki wodno-ściekowej
Rozwój infrastruktury
wodno-kanalizacyjnej

MICHAŁOWICE: 2,6 MLN ZŁ

6.30. Wsparcie kształcenia
ogólnego
Edukacja włączająca w szkołach
i placówkach; kreatywna szkoła

MOGILANY: 2,5 MLN ZŁ

6.30. Wsparcie kształcenia
ogólnego
Edukacja włączająca w szkołach
i placówkach; podniesienie jakości
kształcenia

KRAKÓW: 45,7 MLN ZŁ

6.33. Wsparcie usług społecznych
usługi w zakresie wsparcia rodziny i pieczy
zastępczej oraz usługi zgodne z zasadą
deinstytucjonalizacji

CZERNICHÓW: 7,6 MLN ZŁ

6.33. Wsparcie usług społecznych
Rozwój usług społecznych

ŚWIĄTNIKI GÓRNE: 1,1 MLN ZŁ

6.31. Wsparcie kształcenia
zawodowego
Rozwój kształcenia zawodowego

ZIELONKI: 8,6 MLN ZŁ

6.33. Wsparcie usług społecznych
Rozwój usług społecznych, wsparcie
rodziny i pieczy zastępczej oraz rozwój
działalności placówki wsparcia dziennego

NIEPOŁOMICIE: 922 TYS. ZŁ

6.30. Wsparcie kształcenia
ogólnego
Edukacja włączająca w szkołach
i placówkach; rozwój kompetencji
kluczowych

NIEPOŁOMICIE: 12 MLN ZŁ

3.1. Transport miejski
Budowa węzłów przesiadkowych

IGOŁOMIA-WAWRZEŃCZYCE: 3,8 MLN ZŁ

6.33. Wsparcie usług społecznych
Rozwój usług społecznych i placówek
wsparcia dziennego

IGOŁOMIA-WAWRZEŃCZYCE: 838 TYS. ZŁ

6.30. Wsparcie kształcenia
ogólnego
Edukacja włączająca w szkołach
i placówkach; rozwój kształcenia ogólnego

ZABIERZÓW 404 TYS. ZŁ

6.29. Wsparcie wychowania
przedszkolnego
„Dwujęzyczny maluch”

W cieniu rozłożystych konarów tego rozwojowego drzewa dojrzewają także młode pąki przyszłych inwestycji – **77 projektów pozostających obecnie na etapie przygotowania lub oceny**. Ich realizacja stanowi obietnicę dalszego rozkwitu i gęstnienia sieci działań, które w najbliższych latach mogą stać się kolejnymi mocnymi gałęziami, wzmacniającymi Metropolię Krakowską.



Ponadto Metropolia Krakowska pielęgnuje kolejną „gałąź” rozwoju, dysponując wyodrębnioną pulą środków w programie Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko w ramach **Działania FENX.03.01 Transport miejski – aż 450 mln zł**.

Dzięki tym zasobom w ekosystemie metropolii zakiełkują nowe inwestycje: budowa linii tramwajowej, przebudowa torowisk, rozwój inteligentnych systemów transportowych (ITS), modernizacja i rozbudowa infrastruktury tramwajowej, a także tworzenie węzłów przesiadkowych oraz parkingów P&R i B&R. Te elementy „zielonego transportowego ogrodu” będą rozwijane w pięciu gminach Metropolii Krakowskiej: Krakowie, Niepołomicach, Skawinie i Wieliczce, wspólnie wzmacniając sieć mobilności przyjaznej mieszkańcom i środowisku.



Jak piętnaście gmin mówi jednym głosem?

W biurze Stowarzyszenia Metropolia Krakowska dobrze wiemy, że inteligentne zarządzanie to nie tylko dokumenty i raporty. To przede wszystkim rozmowy, decyzje, spotkania, czasem długie dyskusje i chwile, gdy trzeba wrócić do punktu wyjścia. Ale właśnie w tych momentach rodzi się prawdziwa współpraca, dzięki której piętnaście gmin może działać spójnie i efektywnie.

Kiedy liczby stają się ludźmi

W 2025 roku odbyliśmy setki godzin spotkań, warsztatów i konsultacji. W kalendarzu to kolejne „zadania wykonane”. Ale dla nas to coś więcej: chwile, w których abstrakcyjne słowo „zarządzanie” nabiera realnych kształtów, a z dokumentów wyłaniają się namacalne korzyści dla każdej gminy. Bo inteligentne zarządzanie w Metropolii Krakowskiej to **mądre wykorzystanie danych, międzygminna współpraca i decyzje podejmowane szybciej, trafniej oraz z korzyścią dla mieszkańców.**

Raporty i wskaźniki nie są tu celem samym w sobie – to narzędzia do rozmowy i wspólnego podejmowania decyzji. A gdy podczas prezentacji ktoś mówi: –*Wreszcie widzimy całość!*, wiemy, że zapisane w strategii **CELE** naprawdę odpowiadają na **POTRZEBY** Metropolii i realnie wpływają na codzienne życie.

ZIT w praktyce

Ten rok w dużej mierze kręcił się wokół **Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych** - mechanizmu, dzięki któremu gminy mogą realizować projekty sownie dofinansowane z funduszy europejskich – od **transportu publicznego**, przez **infrastrukturę społeczną**,

aż po **działania na rzecz środowiska** – w sposób skoordynowany i efektywny. Dzięki temu **inwestycje nie działają jak „samotne wyspy”, lecz przynoszą korzyści całej metropolii.**

Nasze wsparcie w ramach ZIT to codzienna praktyka: **spotkania** przy dokumentach, szybkie **konsultacje** telefoniczne, a czasem też wspólne odkrywanie, co kryje się za urzędowym żargonem. **Koordynowanie działań** piętnastu gmin to zadanie wymagające uwagi i cierpliwości. Każda gmina ma własne priorytety, terminy i procedury, a nasza rola polega na tym, żeby wszystkie elementy układanki pasowały do siebie. Dzięki temu **gminy mogą szybciej reagować, lepiej wykorzystać dostępne środki i wprowadzać zmiany, które mieszkańcy naprawdę odczuwają.**



fol. SMK

Nowe wyzwania, nowe kompetencje

Rok 2025 przyniósł także nowe tematy – cyfryzację i bezpieczeństwo w sieci. Wspólnie z **Centrum Obsługi Informatycznej UMK** zorganizowaliśmy warsztaty, które pomogły wzmocnić kompetencje urzędników i pokazały, że **bezpieczeństwo cyfrowe** jest dziś tak samo ważne jak bezpieczeństwo na ulicach. Spotkania z ekspertami były jak szybka podróż po cyfrowym świecie: uczyliśmy się, jak chronić dane, rozwijać e-usługi i nie zgubić się w gąszczu procedur.



Fot. SMK

Rozpoczęliśmy też prace nad **Planem działania w zakresie rozwoju kompetencji kadr** – dokumentem, który ma pokazać jakie potrzeby szkoleniowe, i ogólniej – rozwojowe, mają pracownicy gmin Metropolii Krakowskiej i jak można na nie odpowiedzieć. Zainteresowanie tematem w gminach przerosło nasze oczekiwania – w ankiecie dotyczącej potrzeb wzięło udział niemal 500 osób!

Raport, który widzi więcej

Doroczny **Raport o stanie Metropolii Krakowskiej** powstał we współpracy z **Instytutem Rozwoju Miast i Regionów, BTTR** i... sztuczną inteligencją. Tak, AI też pomaga w planowaniu. Analiza 137 wskaźników w siedmiu dziedzinach współpracy pozwoliła stworzyć **spójny obraz metropolii – jej sukcesów, wyzwań i kierunków**

rozwoju. To nie zestaw liczb, ale praktyczne **narzędzie planowania**, które pomaga podejmować decyzje **w oparciu o fakty**.

Metropolia otwarta na świat

Współpraca międzynarodowa udowadnia, że **lokalne decyzje najlepiej podejmować w szerszym kontekście**. Wymiana doświadczeń z partnerami z innych krajów pozwala spojrzeć na nasze działania z nowej perspektywy, podpowiada innowacyjne rozwiązania i ułatwia wdrażanie sprawdzonych praktyk. Rok 2025, dzięki projektowi **Cities@Heart**, był do tego wyjątkową okazją. Wizyta partnerów projektu pokazała, że nasze **doświadczenia** mogą **inspirować** innych, a my sami możemy **czerpać pomysły**, które od razu znajdują zastosowanie w codziennej pracy.



Fot. SMK

Pakietowe PPP ruszyło

Kontynuujemy prace nad pakietowym projektem dotyczącym budowy obiektów użyteczności publicznej w Metropolii Krakowskiej w modelu **partnerstwa publiczno-prywatnego**. Dzięki dofinansowaniu z **Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej** rozpoczęliśmy współpracę z doradcą, który jeszcze w tym roku oceni efektywność planowanych inwestycji i pomoże określić ich optymalny zakres. W ten sposób **szukamy nowoczesnych form finansowania** ważnych dla gmin inwestycji infrastrukturalnych. **Zamykając rok, widzimy, że wartość naszej pracy mierzy się efektami w codziennym życiu mieszkańców i tym, jak wspólne działania wzmocniają cały region.**



3 PYTANIA DO ...

ŁUKASZA SĘKA

II Zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa,
Wiceprezesa Zarządu Stowarzyszenia
Metropolia Krakowska

Dlaczego współpraca metropolitalna jest dziś niezbędna dla naszych gmin?

– Współpraca metropolitalna to dziś konieczność – Kraków i gminy ościenne tworzą **wspólny organizm** społeczno-gospodarczy, w którym **granice administracyjne przestają mieć znaczenie**. Wyzwania takie jak transport, energia, gospodarka wodna czy przestrzeń publiczna przekraczają granice jednej gminy, dlatego **potrzebne są wspólne strategie i działania**. Dobrym przykładem jest tu integracja transportu aglomeracyjnego – system „Bus+Kolej” i modernizacja węzłów przesiadkowych w Skawinie, Zabierzowie i Wieliczce, zrealizowana dzięki środkom Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Współdziałanie gmin pozwala też **planować przestrzeń w sposób zrównoważony** i przeciwdziałać chaotycznej suburbanizacji. W efekcie **poprawia się jakość życia mieszkańców** – dzięki lepszymu transportowi, dostępowi do usług i ochronie środowiska.



foto. SMK

Przykładem takich inicjatyw są **trasy rowerowe Metropolii Krakowskiej** i **zielone korytarze ekologiczne** między Krakowem a gminami ościennymi.

Wspólne działania przynoszą korzyści wszystkim mieszkańcom – od lepszej komunikacji po nowe miejsca pracy i wyższą jakość przestrzeni publicznych.

Jakie są największe wyzwania i szanse w rozwijaniu współpracy metropolitalnej?

– Największym wyzwaniem jest zróżnicowany potencjał finansowy i kadrowy gmin. Dlatego kluczowe są solidarność, koordynacja i unikanie dublowania inwestycji. **Metropolia, działając jako jeden organizm, może realizować projekty o większej skali** – jak Bilet Metropolitalny, który od 2023 roku integruje komunikację miejską, kolejową i autobusową.

Współpraca metropolitalna to jednak nie tylko inwestycje, ale też **budowanie struktur zarządzania, wymiana wiedzy i rozwój kompetencji**. Szkolenia, warsztaty i fora tematyczne wzmacniają potencjał instytucjonalny Stowarzyszenia Metropolia Krakowska, które staje się profesjonalnym partnerem dla samorządów, administracji i instytucji unijnych. Tworzenie wspólnych zespołów roboczych i centrów analiz sprzyja profesjonalizacji oraz skuteczniejszemu wdrażaniu projektów strategicznych.

Co jest najważniejsze w budowaniu metropolii przyszłości?

– **Metropolia to wspólnota równych partnerów, oparta na zaufaniu i partnerstwie**. Przyszłość należy do samorządów potrafiących współdziałać ponad granicami administracyjnymi. Wzorem mogą być rozwiązania z Barcelony, gdzie 36 gmin wspólnie planuje politykę transportową, a także gospodarkę przestrzenną.

Dalszy rozwój wymaga także ram prawnych – ustawy metropolitalnej, umożliwiającej skuteczne **zarządzanie wspólnymi kompetencjami i budżetem**.



Nowoczesne zarządzanie metropolią wymaga oparcia na danych i technologii – tzw. **smart governance**. Przykładem jest powstające Metropolitalne Obserwatorium Mobilności, które zaczyna gromadzić dane o projektach transportowych i przestrzennych, wspierając wdrażanie Planu Zrównoważonej Mobilności MK.

Metropolia przyszłości powinna łączyć rozwój gospodarczy z troską o środowisko i jakość życia mieszkańców. Model „miasta 15-minutowego” – gdzie codzienne potrzeby można zaspokoić w bliskim otoczeniu – to kierunek, który pozwoli stworzyć **nowoczesną, zrównoważoną i przyjazną mieszkańcom Metropolię Krakowską**.

3 PYTANIA DO ...

RENATY GAWLIK

Wójt Gminy Biskupice, Członkini Zarządu Stowarzyszenia Metropolia Krakowska

Dlaczego ZIT-y są tak ważnym narzędziem dla gmin Metropolii Krakowskiej?

– Zintegrowane Inwestycje Terytorialne odgrywają kluczową rolę w rozwoju gmin Metropolii Krakowskiej. Przede wszystkim **umożliwiają finansowanie projektów zintegrowanych**, które są realizowane w kilku lub kilkunastu gminach. Dzięki temu można **osiągnąć wspólny efekt, który byłby trudny do osiągnięcia przez pojedyncze gminy**.



Współpraca między gminami pozwala również na **sięganie po większe środki unijne**, co znacząco zwiększa możliwości inwestycyjne i rozwój lokalny. Co więcej, ZIT-y są narzędziem, które **wspiera wdrażanie celów strategii ponadlokalnej**, co przyczynia się do zrównoważonego rozwoju całego obszaru metropolitalnego.

Co daje gminom udział w projektach ZIT w praktyce?

– Udział gmin w projektach ZIT przynosi szereg korzyści praktycznych. Przede wszystkim przyczynia się do **rozwoju infrastruktury transportowej, usług publicznych oraz cyfryzacji**. To z kolei jest kluczowe dla nowoczesnego zarządzania gminą. Mieszkańcy odczuwają realne korzyści, takie jak lepszy transport czy łatwiejszy dostęp do usług społecznych. Dodatkowo, projekty te wprowadzają efektywne rozwiązania retencyjne, co znacząco poprawia jakość życia w danej gminie.

Jak współpraca w ramach ZIT przekłada się na rozwój mniejszych gmin, takich jak Biskupice?

– Współpraca w ramach ZIT ma istotny wpływ na rozwój mniejszych gmin. Daje im możliwość **korzystania z doświadczeń** większych ośrodków, co ułatwia **wdrażanie skutecznych rozwiązań**. Ponadto, pozwala na **włączenie lokalnych projektów w szerszy kontekst metropolitalny**, co zwiększa ich znaczenie.

Współpraca ta wzmacnia także **atrakcyjność gminy**, co przyczynia się do **podniesienia jakości życia mieszkańców** oraz **przyciągania nowych inwestycji**. Co ważne, ZIT **zapewniają równomierny rozwój całej metropolii**, co jest korzystne dla wszystkich gmin, a nie tylko dla tych większych lub centralnych.



INTELIGENTNE ZARZĄDZANIE - PRZEGLĄD ROKU



2025 r. przyniósł konsekwentny rozwój w dziedzinie inteligentnego zarządzania – już **74% projektów Strategii ZIT na ponad 102 mln euro** znajduje się w ocenie lub po podpisaniu umowy. Monitoring i aktualizacja dokumentu były stałym elementem pracy – wzięto udział w **5 spotkaniach zespołu ds. ZIT** i przeprowadzono **2 pełne procesy aktualizacji**. Kilkanaście posiedzeń i podjętych przez Walne Zebranie Członków uchwał wdrożeniowych zwiększyło transparentność działań i umożliwiło wspólną realizację nowych wyzwań. W ciągu roku odbyło się także **18 dziedzinowych spotkań forów tematycznych** i **15 spotkań lokalnych z gminnymi zespołami metropolitalnymi**. Dzięki 492 ankietom kadry zdiagnozowano potrzeby szkoleniowe i preferencje pracowników samorządowych w zakresie rozwoju zawodowego. Międzynarodowe **spotkania i konferencje w projekcie Cities@Heart** – w tym 2 dni inspirujących sesji w Krakowie – pozwoliły wymieniać doświadczenia i poznawać dobre praktyki dotyczące zrównoważonego rozwoju centrów miast, a przy wykorzystaniu współpracy człowieka i AI powstało **nowe wydanie Raportu o stanie Metropolii Krakowskiej** za poprzedni rok, pokazujące analizę 137 wskaźników rozwoju obszaru w 7 dziedzinach współpracy.





O roli Forum Prawa Zamówień Publicznych w codziennej pracy gmin Metropolii Krakowskiej mówi **Joanna Hankus**, inspektor ds. zamówień publicznych w Urzędzie Gminy Kocmyrzów-Luborzyca.

Dlaczego zagadnienia Prawa Zamówień Publicznych są tak istotne w pracy gmin?

– Każda Gmina zobowiązana jest do stosowania przepisów ustawy PZP przy wydatkowaniu środków publicznych. Ustawa ta to zbiór zagadnień, które są dla nas instrukcją, **narzędziem pozwalającym w sposób jak najbardziej celowy, efektywny, gospodarny realizować zadania publiczne**, przy poszanowaniu zasad uczciwej konkurencji. Można śmiało powiedzieć, że żadna większa inwestycja nie może być realizowana bez stosowania zawartych w niej przepisów.

Ponieważ zapisy ustawy nie należą do najłatwiejszych i często w praktyce sprawiają wiele trudności interpretacyjnych, ważne jest ciągłe doskonalenie się w ich znajomości, śledzenie bieżącego orzecnictwa i wymiana doświadczeń w zakresie stosowania jej przepisów. **Im lepsza znajomość prawa zamówień publicznych, tym sprawniej zrealizowany proces zakupowy**, niezależnie czy są to dostawy, usługi czy roboty budowlane. Poprawne i płynne przeprowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych decyduje też często o jakości i terminowości realizacji projektów

zadaniowych, dofinansowanych z różnych źródeł zewnętrznych, np. ze środków Unii Europejskiej.

Jak współpraca w ramach Forum Prawa Zamówień Publicznych wspiera gminy w tym obszarze?

– Forum jest bardzo ważnym, merytorycznym wsparciem w zakresie stosowania przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych. W ramach systematycznie organizowanych spotkań nie tylko **na bieżąco śledzimy zmiany ustawy czy poznajemy aktualne orzecznictwo**, ale również wspieramy się nawzajem jako pracownicy z różnych gmin. Niejednokrotnie **analizujemy rzeczywiste problemy, szukając wspólnie rozwiązań przy wsparciu eksperta**. Taka pomoc i **wzajemna wymiana doświadczeń jest niezmiernie cenna**. Dzięki temu łatwiej i szybciej nam się pracuje, a co za tym idzie podnosi się jakość prowadzenia inwestycji we wszystkich gminach metropolii.



Fot. SMK

Jakie są największe zalety współpracy metropolitalnej w obszarze zamówień publicznych?

– Współpraca metropolitalna przynosi nam wiele korzyści, **wspólnie czujemy się silniejsi, efektywniejsi w rozwiązywaniu problemów**. Wspieramy się nawzajem. Taka ciągła współpraca w obszarze zamówień publicznych niesie więc ze sobą wiele zalet, wśród których na pewno należy wymienić, obok podnoszenia kompetencji zawodowych, lepszą organizację pracy i sprawniejsze prowadzenie postępowań. Dzięki temu szybciej mogą być realizowane inwestycje budowlane oraz wiele innych zadań tak istotnych z punktu widzenia publicznego.





KLIMAT DO ROZMÓW, ENERGIA DO DZIAŁANIA

Prawdziwa Metropolia to nie granice, lecz ludzie z umiejętnością wymiany poglądów i wspólnego wypracowywania rozwiązań. Mijający rok dowiódł, że kiedy gminy podejmują współpracę z takim nastawieniem, codzienna praca przynosi realne efekty – w jakości powietrza, w harmonijnej przestrzeni i w wysokim komforcie życia mieszkańców.

W harmonii z naturą: klimat, woda, zieleń

Zakończony w tym roku projekt **INTERLACE** pokazał, jak **dzięki współpracy samorządów, uczelni i organizacji pozarządowych można przejść od rozmów o zielonej infrastrukturze do praktycznych działań**. Wspólnie opracowaliśmy narzędzia, które ułatwiają gminom planowanie i realizację inwestycji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

Wśród rezultatów projektu warto wymienić **wyszukiwarkę źródeł finansowania projektów** związanych z błękitno-zieloną infrastrukturą oraz **mapy wrażliwości obszaru Metropolii Krakowskiej na niekorzystne czynniki**, takie jak powódzie, fale upałów, zanieczyszczenie powietrza czy spadek bioróżnorodności.

W gminach Metropolii Krakowskiej powstały pierwsze pilotażowe **ogrody deszczowe**, które stały się inspiracją do dalszych lokalnych działań. Projekt wzmocnił również **kompetencje urzędników**, oferując im dostęp do wiedzy i międzynarodowej wymiany doświadczeń w zakresie rozwiązań opartych na przyrodzie.

Wspólnie z **Fundacją Zdrowa Rzeka** przygotowaliśmy **poradnik w zakresie wspierania retencji naturalnej** dla gmin

Metropolii Krakowskiej. To praktyczny materiał z konkretnymi rekomendacjami działań. Dokument podkreśla, że **o rzekach warto myśleć całościowo, w kontekście zlewni, a nie tylko w granicach administracyjnych pojedynczych gmin**.

Dzięki realizowanej **kampanii edukacyjno-informacyjnej** wspólnie informowaliśmy mieszkańców o korzyściach z inwestowania w błękitno-zieloną infrastrukturę, sposobach zabezpieczenia siebie i gospodarstw domowych na wypadek powodzi i fal upałów czy pozytywnych zmianach wynikających z ograniczenia konsumpcjonizmu.



fot. SMK

Regularna wymiana informacji, pomysłów i dobrych praktyk uzmysłowiła nam, że **współpraca z przyrodą to najlepsza inwestycja w przyszłość regionu**.

Energia: wspólne korzyści

Projekt **COMANAGE** pozwolił spojrzeć **na energię nie jak na rachunek do zapłacenia, ale jak na dobro, którym warto się dzielić**.



W ramach projektu pięć gmin Metropolii Krakowskiej zyskało **analizę optycalności utworzenia społeczności energetycznych**. Opracowano również **modele funkcjonowania społeczności energetycznych** i wzory dokumentów prawnych, które **ułatwiają urzędowi start w tej transformacji**.

Dzięki wymianie dobrych praktyk wiemy, że **współdzielenie wiedzy i odpowiedzialności** przynosi realne korzyści – dla gmin, dla mieszkańców, a nawet dla portfela.



Fot. SMK

Powietrze i odpady: konsekwencja ma sens

Regularny monitoring liczby przeprowadzanych kontroli antysmogowych i kampanie edukacyjne pokazały, że **systematyczność przynosi efekty**. Powtarzane działania przekładają się na **poprawę jakości powietrza i większą świadomość wśród mieszkańców**.

W zakresie gospodarki odpadami wykonaliśmy dużą pracę analityczną – sprawdziliśmy, **jak gminy mogą ze sobą współpracować przy zbieraniu, segregowaniu i przetwarzaniu odpadów**. Opracowaliśmy **założenia współpracy w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych** oraz projekt **aktualizacji planu działań do 2030 roku**.

Wymiana doświadczeń z **Łódzkim Obszarem Metropolitalnym** udowodniła, że dialog naprawdę się opłaca – nie tylko inspiruje do podejmowania wyzwań, ale też ułatwia wspólne rozwiązywanie problemów i szukanie praktycznych rozwiązań. Okazuje się, że **recykling potrafi łączyć ludzi bardziej niż niejeden festyn!**

Przestrzeń: dialog, który buduje przyszłość

Wyjątkowo symboliczny moment roku? **Dialog przestrzenny** pomiędzy Krakowem a sąsiednimi gminami. To nie była tylko formalność – to była **prawdziwa rozmowa, w której każdy miał głos**. Ustalenia wypracowane w wyniku tego dialogu, pokazują, że **planowanie przestrzeni metropolitalnej nie polega na rysowaniu granic, lecz na budowaniu wspólnej przyszłości**.

Duch współpracy przeniósł się też na międzynarodowy poziom. W 2025 roku rozpoczęliśmy realizację projektu **SUP4SUD** w ramach programu Interreg Europe, który wspiera strategiczne, zrównoważone **planowanie miejskie**. To kolejny krok, **by „Metropolia” oznaczała nie tylko skalę, ale też jakość**.

Metropolia – codzienna praktyka współpracy

Dzięki współpracy metropolitalnej gminy nie rywalizują o rozwiązania, ale tworzą je wspólnie. **Zamiast „każdy sobie”, mówimy „wszyscy razem”**. W praktyce oznacza to **czystsze powietrze, mądrzejsze planowanie, tańszą energię i przestrzeń, w której po prostu dobrze się żyje**. To codzienna wymiana pomysłów, wspólne testowanie rozwiązań i szukanie praktycznych odpowiedzi – a efekty tej współpracy odczuwają przede wszystkim mieszkańcy.



ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ - PRZEGLĄD ROKU



Rok 2025 w dziedzinie Środowisko i przestrzeń to skupienie na działaniach wzmacniających **odporność na zmiany klimatu** oraz pobudzenie **współpracy w zakresie planowania przestrzennego**. W ramach **Strategii ZIT** w tym zakresie realizowanych będzie ok. **60 projektów** o łącznej wartości ponad **100 mln euro**, wspierających efektywność energetyczną, odnawialne źródła energii, gospodarkę wodną oraz rozwój zielonych terenów. Efektem roku jest też powstanie **poradnika: Przestrzeń dla retencji naturalnej w gminach Metropolii Krakowskiej**, który zawiera **96 konkretnych propozycji** zapisów obrazujących jak chronić i odtwarzać naturalną retencję wody. Zakończono z sukcesem realizację 2 projektów międzynarodowych: **INTERLACE** i **COMANAGE**, których wyniki posłużyły do opracowania modeli wdrażania rozwiązań opartych na przyrodzie oraz integracji społeczności energetycznych. Opracowano m.in. **analizy opłacalności tworzenia społeczności energetycznych dla 5 gmin** oraz przygotowano **4 narzędzia analityczne** i **4 wzory dokumentów prawnych**, niezbędnych do tworzenia lokalnych klastrów energii. Duży nacisk położono na inicjację **dialogu przestrzennego na stykach gmin**, podczas którego łącznie **8 gmin** wypracowało wzajemne ustalenia i rekomendacje. Rozpoczęto realizację projektu **SUP4SUD z 11 partnerami**, który ma na celu rozwój kompetencji w zakresie zrównoważonego planowania przestrzennego. Przygotowane zostały także **3 nowe wnioski aplikacyjne** dotyczące zwiększania odporności gmin na skutki zmian klimatu. W 2025 roku odbyło się też **14 spotkań forów tematycznych**, które umożliwiły wymianę doświadczeń.



3 PYTANIA DO ...

RAFAŁA ŚLĘCZKI

Burmistrza Miasta i Gminy Wieliczka,
Członka Komisji ds. środowiska,
przestrzeni i mobilności

Jakie znaczenie dla gmin i ich mieszkańców ma dialog przestrzenny w Metropolii Krakowskiej?

– Dialog przestrzenny między gminami to **klucz do harmonijnego i dobrze zorganizowanego rozwoju** Metropolii Krakowskiej. Dzięki współpracy unikamy sprzecznych decyzji planistycznych, lepiej koordynujemy inwestycje w infrastrukturę, komunikację i tereny zielone oraz dbamy o równowagę między zabudową a środowiskiem. W praktyce oznacza to **przyjazną, spójną przestrzeń, łatwiejszy dostęp do usług publicznych i wyższą jakość życia mieszkańców w każdej gminie.**



Fot. UMIG w Wieliczce

Jakie korzyści przyniosła gminom współpraca w ramach projektu COMANAGE w kontekście społeczności energetycznych?

– Projekt **COMANAGE** przyniósł nam konkretne narzędzia i wsparcie ekspertów, dzięki którym gminy i mieszkańcy mogą skutecznie planować

tworzenie społeczności energetycznych.

Pomaga ocenić opłacalność takich inicjatyw, przejść przez formalności i wybrać najlepsze rozwiązania techniczne. To realna droga do **lokalnej produkcji energii, niższych rachunków, większej niezależności i świadomego, proekologicznego podejścia do energii.**



Fot. SMK

Jak metropolitalne działania w zakresie energii przekładają się na życie mieszkańców?

– Wspólne inicjatywy w obszarze energii pozwalają szybciej i skuteczniej wdrażać ekologiczne technologie i poprawiać efektywność energetyczną w gminach. Mieszkańcy zyskują dostęp do programów wsparcia, nowoczesnych rozwiązań grzewczych i czystszy powietrze, a cały region buduje odporność energetyczną na przyszłość. To **inwestycja w oszczędności, bezpieczeństwo i zdrowe środowisko dla nas wszystkich.**



Fot. COMANAGE



O roli forów działających w obszarze środowiska i przestrzeni w codziennej pracy gmin Metropolii Krakowskiej opowiada **Monika Firszt**, kierownik Referatu ochrony środowiska w Urzędzie Gminy Michałowice.

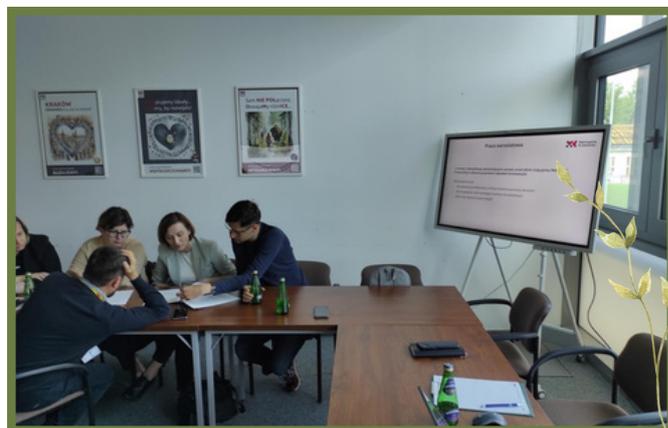
Jak Forum wspiera gminy w zakresie gospodarki odpadami i regulacji prawnych?

– Forum Metropolii Krakowskiej to przydatna **platforma wymiany doświadczeń** między gminami, która pozwala korzystać ze sprawdzonych rozwiązań i unikać powielania błędów. Dzięki współpracy w ramach Forum gminy mogą prowadzić wspólne kampanie edukacyjne i informacyjne w sposób bardziej skuteczny i spójny, docierając do mieszkańców z jednolitym przekazem. Forum daje również **możliwość konsultacji z ekspertami** i opracowywania wspólnych stanowisk do projektów aktów prawnych. To cenne doświadczenia merytoryczne, nawet jeśli praktyczny wpływ wypracowanych stanowisk na decyzje legislacyjne pozostaje ograniczony.



Dlaczego współpraca w zakresie jakości powietrza jest ważna dla gmin Metropolii Krakowskiej?

– Wspólne działania na rzecz poprawy jakości powietrza są istotne nie tylko z powodów środowiskowych, ale także społecznych. Mieszkańcy często porównują, jak poszczególne gminy egzekwują przepisy antysmogowe. Jeśli w jednej podejście jest bardziej zdecydowane, a w innej mniej, może pojawić się poczucie nierównego traktowania i opór wobec zmian. **Spójne działania w ramach Metropolii** pozwalają tego uniknąć, **budują zaufanie** i zwiększają społeczną akceptację dla polityki poprawy jakości powietrza.



Fot. SMK

Jakie inne działania podejmują wspólnie gminy Metropolii Krakowskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju?

– Wśród wspólnych inicjatyw szczególnie wartościowe są te dotyczące transformacji energetycznej. Spotkania w tym obszarze pozwoliły zaprezentować **wiele nowatorskich rozwiązań**. To tematy wciąż mało rozpoznane, stąd też wymiana doświadczeń między gminami ma tu realne znaczenie praktyczne. W kontekście zrównoważonego rozwoju warto zwrócić uwagę także na obszary dotąd słabiej akcentowane w pracach metropolii, takie jak gospodarka ściekowa w gminach podkrakowskich, która wciąż wymaga większej koordynacji i wsparcia.



KOCIEKAWOSTKI



#ZASIEJMY_IDEE!

Okolo 60% wszystkich gatunków organizmów żywych żyje w glebie.

Dbajmy o nią i unikajmy chemicznych nawozów. Doskonałym pomysłem są programy, dzięki którym mieszkańcy mogą otrzymać kompostowniki i samodzielnie tworzyć naturalny nawóz!

Jeden hektar lasu liściastego wytwarza nawet 700 kg tlenu – tyle wystarczy, by zaspokoić dobowe potrzeby ponad 2,5 tysiąca osób!

Posadź jedno drzewo przy domu, w ogrodzie lub w przestrzeni gminnej – to mały krok, który realnie wpływa na nas wszystkich.

Zanieczyszczenie powietrza to największe zagrożenie środowiskowe dla naszego zdrowia.

Montujemy źródła ciepła, które nie emitują zanieczyszczeń. Brawa dla gmin Metropolii Krakowskiej – realizują świetne programy wymiany pieców i dbają o czystsze powietrze dla nas wszystkich!

Ekologiczna produkcja bawełny zużywa do 90% mniej wody niż konwencjonalna, a jej uprawa nie wymaga stosowania pestycydów.

Wybieramy ubrania z organicznej bawełny lub z drugiej ręki – to mniejsze zużycie wody i czystsze środowisko. A u Was też działają wymiany sąsiedzkie?

Wyprodukowanie 1 kg papieru pochłania więcej energii niż wytworzenie 1 kg stali!

Oszczędzajmy papier – drukujemy tylko to, co naprawdę potrzebne. A może czas postawić na cyfryzację? Mniej kartek to więcej drzew i czystsze powietrze!

Mniej niż 1% całej wody na Ziemi nadaje się do picia!

Szanujmy każdy jej łyk – zakręcamy kurki, zbieramy deszczówkę, naprawiamy ciekące krany. Pomocne mogą być programy wspierające w montażu zbiorników na wodę deszczową!

Szkoło można przetwarzać bez końca – w 100% nadaje się do recyklingu i nie traci jakości!

Wykorzystujmy słoiki ponownie i segregujmy szkło. Warto też śledzić rozwój systemu kaucyjnego – od 1 stycznia 2026 roku będzie można zwracać szklane butelki wielokrotnego użytku w każdym większym sklepie, bez paragonu!

Jedna tona odzyskanej makulatury to oszczędność 1200 litrów wody i ochrona około 17 drzew przed wycinką!

Segregujmy papier i oddawajmy makulaturę do punktów zbiórki. To prosty sposób, by realnie chronić lasy i wodę!

Przejazd rowerem na dystansie 5 km zamiast samochodem to aż o 1 kg mniej emisji CO₂!

Wybieramy dwa kółka zamiast czterech – krótkie dystanse w gminach Metropolii Krakowskiej to idealna okazja na rowerową podróż. Może warto spróbować dojechać tak do pracy lub sklepu? Tym bardziej, że w ramach projektów Strategii ZIT powstają kolejne kilometry wygodnych ciągów pieszo-rowerowych!

Drzewa potrafią obniżyć temperaturę powietrza w swoim otoczeniu nawet o 5°C!

Zielone tereny to naturalna klimatyzacja miasta – warto nimi mądrze zarządzać. Sprawdź, jak robią to inni! Projekt LIFE COOL CITY to wykorzystanie map geoinformacyjnych oraz danych pozyskanych dzięki satelitom i dronom do skutecznego planowania błękitno-zielonej infrastruktury. Może to kierunek także dla Twojej gminy?

Jedna pszczoła w ciągu życia zapyla około 1500 kwiatów!

Twórzmy łąki kwietne i sadźmy rośliny miododajne – to prawdziwy raj dla zapylaczy. W wielu gminach można otrzymać nasiona lub dołączyć do wspólnego siania. Pomocne są też bomby kwiatowe (te rozdane podczas Forum niech rozkwitną w Waszych gminach)!

Rośliny doniczkowe mogą obniżyć poziom zanieczyszczeń w pomieszczeniu nawet o 20%!

Zielone biura i urzędy to lepsze samopoczucie i czystsze powietrze. Może czas na wspólną akcję zazieleniania miejsca pracy? Sprawdź też w kalendarzu, kiedy odbędzie się kolejna edycja akcji „Wymień odpad na sadzonkę” – to świetna okazja, by dodać zieleni w swoim otoczeniu!

Podczas ulewy w ciągu godziny może spaść więcej wody, niż wodociągi dostarczają przez tydzień!

Zatrzymujmy deszcz – zakładajmy ogrody deszczowe, zbiorniki i zielone dachy. Każda kropla, która zostaje w miejscu, ma znaczenie. Świetnym przykładem są ogrody deszczowe przy szkołach w naszych gminach, stworzone w ramach projektu INTERLACE – niech inspirują kolejne!

Lokalne gospodarstwa produkują żywność, która pokonuje nawet 50 razy krótszą drogę niż produkty w supermarketach.

Wspierajmy lokalnych rolników i organizację targów w gminach Metropolii. To nie tylko świeże jedzenie, ale i bezpieczeństwo żywnościowe - czyli pewność, że mamy stały dostęp do zdrowej, dobrej jakości żywności produkowanej blisko nas.

Pociąg emituje nawet 10 razy mniej CO₂ na pasażera niż samochód.

Wybierajmy kolej i wspólne podróże. W gminach Metropolii Krakowskiej integrujemy transport autobusowy i kolejowy, tworząc wygodne, ekologiczne połączenia. Masz już swój bilet metropolitalny?

Co 25 minut na naszej planecie znika jeden gatunek zwierząt.

Twórzmy przestrzenie przyjazne naturze – budki lęgowe, hotele dla owadów, łąki kwietne. Wiele gmin już to robi – dołącz do tej zielonej metamorfozy!

Około 2 miliony ptaków i ssaków morskich rocznie ginie przez plastikowe odpady.

Ograniczajmy plastik w codziennym życiu! Wybierajmy wielorazowe rozwiązania i wspierajmy inicjatywy „zero waste”. W wielu gminach Metropolii można już dostać torby i woreczki wielokrotnego użytku – korzystajmy z nich na zakupach i w codziennym życiu!

1 autobus może zastąpić nawet 30 samochodów osobowych – to mniej spalin i więcej przestrzeni.

Metropolia Krakowska rozwija połączenia aglomeracyjne, parkingi „Park&Ride” i bilet metropolitalny, który ułatwia codzienne dojazdy do pracy lub szkoły. Mniej przejazdów samochodem to czystsze powietrze i spokojniejszy ruch w naszych gminach.

Łąka kwietna pochłania aż 30% więcej wody opadowej niż trawnik i wspiera bioróżnorodność.

Zamieniamy trawniki na łąki! W wielu gminach powstały już takie przestrzenie – piękne, pożyteczne i wymagające mniej pielęgnacji. A jak pachną!

Zasiej ideę – dostównie!

Ta strona magazynu została wydrukowana na papierze siewnym, który po lekturze możesz... zasadzić! Wyrwij ją, poznaj nasze ekociekawostki i zainspiruj się pomysłami, które warto „zasiać” w codziennym życiu. A potem daj drugie życie papierowi – włóż go do ziemi, podlej i pozwól, by wykiełkowały z niego prawdziwe rośliny.

Niech idee, które Cię poruszają, rosną razem z nimi!



WSPÓLNY KIERUNEK, czyli o sztuce porozumiewania w ruchu

Nie da się zrozumieć Metropolii, jeśli patrzy się tylko na mapę dróg i linii autobusowych. Mobilność w Metropolii Krakowskiej to coś więcej niż transport — to codzienny proces porozumienia. Między gminami, między instytucjami, a w gruncie rzeczy — między ludźmi, którzy każdego dnia mierzą się z prostym, a jednak fundamentalnym pytaniem: jak sprawnie i sensownie się przemieszczać?

Rozmowy, które ruszają z miejsca



Z zewnątrz może się wydawać, że praca nad **Planem Zrównoważonej Mobilności (SUMP)** to zbiór analiz i tabel. W środku — to raczej mozaika rozmów, ustaleń, czasem kompromisów. Rok 2025 przyniósł pierwsze realne efekty wdrażania SUMP przez SMK: **czternaście analiz dostępności pieszej do transportu publicznego, badania obejmujące ponad 11,7 tysiąca kursów linii aglomeracyjnych oraz koordynację funkcjonowania Rady Portfela Projektów SUMP.** SMK organizuje i wspiera prace Rady, tak aby wszystkie projekty mobilnościowe w Metropolii były realizowane spójnie i zgodnie z planem, a SUMP był „parasolem” nad działaniami związanymi ze zrównoważoną mobilnością realizowanymi przez objęte nim gminy. Każde z tych działań to setki mikrodecyzji i jedna wspólna idea: że **mieszkańcy powinni mieć dostęp do transportu, który łączy, a nie dzieli.**

Po pierwszym roku realizacji SUMP w Metropolii Krakowskiej weryfikujemy, jak daleko zaszliśmy. **Plan Zrównoważonej Mobilności to nie tylko liczby, ale narzędzie, które pozwala łączyć gminy i mieszkańców, analizować potrzeby transportowe i wprowadzać konkretne rozwiązania – od pieszych tras po kursy linii aglomeracyjnych.** Każda analiza to mały krok w stronę mobilności, która działa dla ludzi.

Zaufanie zamiast rywalizacji

Metropolitalna współpraca w dziedzinie mobilności to przykład, jak wiele można osiągnąć, gdy zdejmujemy się z mapy granice myślenia „moje–twoje”. Wspólne prace z Zarządem Transportu Publicznego i gminami nad zasadami finansowania komunikacji aglomeracyjnej to nie był jednorazowy projekt, ale żmudne budowanie zaufania i wspólnej odpowiedzialności. Choć każdy partner ma swoje priorytety i perspektywę, kluczem jest wspólne wyznaczanie kierunku działań i podejmowanie decyzji, które służą całej metropolii.

Dane, które prowadzą do decyzji

Kiedy rozpoczęliśmy badania komunikacji aglomeracyjnej, wiele osób pytało: „A po co to wszystko?”. Po to, byśmy mieli dane, które pokażą, jak naprawdę wygląda codzienne podróżowanie po metropolii. Badania pokazały,

fot. Tomasz Zwoliński, UMK



że o jakości transportu nie decyduje wyłącznie rozkład jazdy, ale cała sieć codziennych wyborów: czy dojście do przystanku jest bezpieczne, czy połączenie z sąsiednią miejscowością jest dostępne, czy zmiana taryfy nie komplikuje życia. **Bo dobra decyzja to taka, która zapada zanim pojawi się problem.**

fot. UMIĆ w Skawinie



Wspólna odpowiedzialność, wspólna satysfakcja

W biurze SMK często mówimy, że mobilność to dziedzina, która najlepiej pokazuje sens Metropolii. Tu widać, że wspólne działania mają wymiar praktyczny – autobus naprawdę przyjeżdża, chodnik naprawdę prowadzi do przystanku, a dane naprawdę pomagają w decyzjach. Nie jest to jednak efekt jednej instytucji, ale sieci współpracy – 15 gmin i wielu partnerów, którzy rozumieją, że **nowoczesne zarządzanie ruchem to nie konkurencja, lecz współdzielenie odpowiedzialności.**

fot. SMK



Po co to wszystko?

Bo w gruncie rzeczy Metropolia to nie struktura, ale relacja. **To zaufanie, które pozwala planować wspólnie.** To świadomość, że rozwój jednej gminy zależy od decyzji podejmowanych kilkanaście kilometrów dalej. To codzienna praktyka uczenia się siebie nawzajem – czasem trudna, czasem zaskakująco naturalna.

Kiedy więc ktoś zapyta, po co te wszystkie komitety, fora, grupy robocze – odpowiedź jest prosta: po to, **żeby mieszkańcy mogli po prostu dojechać do celu. Bez zastanawiania się, czy są jeszcze w swojej gminie, czy już w sąsiedniej.**



fot. Tomasz Zwoliński, UMK

Sieć, która łączy

To był intensywny rok. Długie rozmowy, spotkania, decyzje, poprawki, nowe projekty. Ale też rosnące przekonanie, że wspólne planowanie naprawdę działa. Metropolia Krakowska to nie tylko obszar administracyjny. To przestrzeń, w której mobilność staje się językiem współpracy. I może właśnie dlatego, **gdy patrzymy na mapę połączeń, widzimy już nie tylko linie autobusowe — ale sieć powiązań między ludźmi, miejscami i ideami.**





OBILNOŚĆ - PRZEGLĄD ROKU



Rok 2025 r. w dziedzinie mobilności? To m.in. praca nad uruchomieniem projektów realizowanych w ramach Strategii ZIT - 18 w programie FEM z dofinansowaniem 55 mln euro, ukierunkowanych na wzrost mobilności mieszkańców i 10 w programie FENIKS o wartości 450 mln zł, wspierających modernizację infrastruktury transportowej. Przeprowadzono także ważne badania komunikacji aglomeracyjnej obejmujące aż 11,7 tys. kursów i 88 linii autobusowych. W badaniu odnotowano łącznie ponad 34 mln pasażerów korzystających rocznie z linii aglomeracyjnych KMK ze średnim poziomem rentowności linii wynoszącym 25,3%. Wyniki zebrano w raporcie, który pozwala gminom planować ewentualne zmiany tras i częstotliwości. Opracowano także 14 analiz dostępności pieszej do transportu publicznego wraz z rekomendacjami działań krótko- oraz średnioterminowych w gminach. Co więcej, Rada Portfela Projektów SUMP przeprowadziła 3 nabory wniosków, odbyła 9 posiedzeń i uznała 21 projektów za zgodne z założeniami metropolitalnego Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP). Zakończono także żmudny proces uzgadniania nowych zasad finansowania linii aglomeracyjnych, obowiązujących od 2026 roku. Wsparciem tych działań była ścisła współpraca w ramach Forum Zrównoważonej Mobilności MK.



3 PYTANIA DO ...

MIROŚŁAWA GOLANKO

Wójta Gminy Zielonki, Przewodniczącego Komisji ds. środowiska, przestrzeni i mobilności

Jakie są największe wyzwania we współpracy metropolitalnej w zakresie transportu i mobilności?

– To zadanie wymagające **pogodzenia różnorodnych interesów poszczególnych gmin i konieczności zapewnienia spójnego systemu komunikacyjnego w skali całej metropolii.**

Jednym z kluczowych zagadnień pozostaje uzgodnienie wspólnych i akceptowalnych dla wszystkich zasad finansowania transportu publicznego. W obliczu rosnących kosztów funkcjonowania komunikacji i oczekiwań mieszkańców dotyczących wysokiego poziomu oferty przewozowej, znalezienie równowagi między możliwościami budżetowymi a potrzebami użytkowników stanowi duże wyzwanie.

Istotne są także różnice w priorytetach i oczekiwaniach gmin. Każda z nich ma własną specyfikę, układ przestrzenny i potrzeby komunikacyjne mieszkańców, co przekłada się na odmienne spojrzenie na przebieg linii autobusowych i tramwajowych, rozwój kolei aglomeracyjnej czy lokalizację parkingów typu Parkuj i Jedź. Dużym wyzwaniem jest także **utrzymanie równowagi między transportem publicznym, indywidualnym transportem samochodowym oraz mobilnością aktywną.** Dążymy do tego, by rozwój infrastruktury drogowej i parkingowej szedł w parze z promocją zrównoważonych form przemieszczania się, szczególnie w kontekście planów wprowadzenia Strefy Czystego Transportu oraz konieczności zapewnienia atrakcyjnej alternatywy dla korzystania z samochodu.

Jakie znaczenie ma wdrażanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) dla rozwoju mobilności w Metropolii?

– **Opracowanie i wdrażanie SUMP ma kluczowe znaczenie dla budowania spójnej i długofalowej polityki transportowej Metropolii Krakowskiej.** Dokument ten pozwala zintegrować działania Miasta Krakowa oraz wszystkich gmin Metropolii, w tym gminy Zielonki i obszaru funkcjonalnego („II obwarzonek”), w ramach wspólnej wizji rozwoju mobilności.



foto: UG Zielonki

SUMP stanowi narzędzie koordynacji działań w zakresie komunikacji zbiorowej, mobilności pieszej i planowania przestrzennego, dzięki czemu możemy efektywniej planować układ transportowy, inwestycje drogowe czy infrastrukturę przesiadkową. To podejście sprzyja również lepszemu wykorzystaniu istniejących zasobów i ogranicza dublowanie inwestycji. Nie bez znaczenia jest także fakt, że SUMP pozwala na ocenę zgodności planowanych inwestycji gminnych z przyjętymi kierunkami rozwoju transportu i mobilności. Dzięki temu poszczególne gminy mogą prowadzić swoje działania w sposób komplementarny, a nie konkurencyjny, co w dłuższej perspektywie sprzyja zrównoważonemu rozwojowi całej metropolii.

Jakie korzyści dla mieszkańców przyniosło wprowadzenie Biletu Metropolitalnego?

– Wprowadzenie biletu było istotnym krokiem w kierunku pełnej integracji transportu publicznego w Metropolii Krakowskiej. Dla mieszkańców oznacza to uproszczenie korzystania z komunikacji zbiorowej - jeden bilet umożliwia podróż koleją, tramwajem i autobusem w ramach systemu Komunikacji Miejskiej w Krakowie, a także liniami

organizowanymi przez gminy i Małopolskimi Liniami D dowozowymi. To ułatwia planowanie podróży, zwiększa wygodę i przejrzystość systemu, a jednocześnie zachęca do korzystania z transportu zbiorowego. Zintegrowana oferta sprzyja ograniczeniu ruchu samochodowego i zmniejszeniu emisji, poprawiając jakość życia w całej metropolii.



O efektach współpracy w ramach **Forum Zintegrowanego Transportu** mówi **Michał Kędzierski**, kierownik Referatu Mobilności w Urzędzie Miasta i Gminy w Skawinie.

W jaki sposób współpraca metropolitalna wpłynęła na rozwój i finansowanie rozwiązań transportowych w gminie Skawina?

– Współpraca umożliwiła m.in. **wdrożenie Biletu Metropolitalnego**, wypracowanego wspólnie z Zarządem Transportu Publicznego w Krakowie, Województwem Małopolskim i gminami ościennymi, co zintegrowało system taryfowy i ułatwiło mieszkańcom korzystanie z kolei, komunikacji aglomeracyjnej oraz linii gminnych S. **Partnerstwo metropolitalne otworzyło także drogę do pozyskania środków z Funduszy Europejskich dla Małopolski ZIT oraz innych programów unijnych.** Dzięki temu realizowane są projekty wspierające zrównoważoną mobilność: parkingi Parkuj i Jedź i B&R, infrastruktura pieszo-rowerowa prowadząca do węzłów przesiadkowych oraz modernizacja przystanków zgodnie ze standardami Metropolii Krakowskiej. Te działania



foto. UMIG w Skawinie

poprawiają dostępność i komfort podróży, wzmacniając rolę transportu zbiorowego w gminie i całym obszarze metropolii.

Jak współpraca metropolitalna wspierała proces planowania i wdrażania innowacyjnych rozwiązań w gminie?

– Gmina mogła korzystać z analiz i opracowań przygotowanych przez SMK, m.in. badań dostępności pieszej do przystanków i funkcjonowania komunikacji aglomeracyjnej. Stały się one podstawą decyzji inwestycyjnych i projektowania siatki połączeń. Udział w Forum Zintegrowanego Transportu zapewnia wymianę wiedzy i dobrych praktyk z innymi samorządami metropolii, co przyspieszyło **wdrażanie nowoczesnych rozwiązań, np. integracji taryfowej, standardów infrastruktury przystankowej czy rozwoju systemów przesiadkowych**, wzmacniając spójność i jakość całego systemu transportowego.

Jak udział w Forum przekłada się na rozwój kompetencji pracowników?

– **Udział w Forum to dostęp do warsztatów, szkoleń i konsultacji eksperckich, które wzmacniają kompetencje w planowaniu i organizacji transportu.** Wymiana doświadczeń z innymi gminami inspiruje do wdrażania innowacji, m.in. działań wynikających z SUMP, wykorzystania analiz GIS w planowaniu układu transportowego czy przygotowywania projektów koncepcyjnych. W efekcie wzmacniana jest zdolność gminy do kompleksowego zarządzania mobilnością, usprawniania komunikacji z mieszkańcami oraz podejmowania trafnych decyzji inwestycyjnych.



WSPÓŁPRACA, KTÓRA NAPĘDZA RÓZWÓJ

Działania w obszarze gospodarki tworzą w Metropolii Krakowskiej sieć niewidocznych połączeń – między urzędnikami, przedsiębiorcami i ekspertami. Wymiana doświadczeń i wspólne planowanie porządkują codzienne wyzwania, ułatwiają podejmowanie decyzji i otwierają drogę dla nowych projektów, sprawiając, że lokalne życie staje się bardziej dynamiczne i gotowe na kolejne inicjatywy.

W stronę nowych możliwości



C omiesięczny **newsletter gospodarczy** stał się na przestrzeni czasu czymś więcej niż zbiorem faktów – to dawka inspiracji dla urzędników i lokalnych przedsiębiorców. Pokazuje, co dzieje się w regionie, ułatwia orientację w perspektywach współpracy i pomaga uporządkować codzienne wyzwania. Każdy numer zawiera **praktyczne wskazówki, które przyspieszają decyzje i wspierają pracę w gminach.**

Równolegle pracowaliśmy nad projektem **KMA4Business3**, kontynuacją **działań wspierających rozwój inicjatyw gospodarczych i promocję potencjału regionu.** Złożenie wniosku o dofinansowanie tego projektu to krok w kierunku otwarcia nowych możliwości dla kolejnych przedsięwzięć i dalszej współpracy międzygminnej.

Projekt KMA4Business3 jest przykładem, jak lokalna energia może napędzać globalne ambicje. **Metropolia Krakowska, jako partner, nie tylko wyrusza w świat – ale świat także przyjeżdża do niej.** W ramach projektu planowana jest organizacja wizyty studyjnej dla zagranicznych gości uczestniczących w misji gospodarczej, odświeżenie publikacji promującej inwestycyjny potencjał Metropolii oraz hackathon (czyli intensywne spotkanie, podczas którego zespoły w krótkim czasie wypracowują

innowacyjne rozwiązania i koncepcje) pełen świeżych pomysłów. Cel? **Wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw w odważnym wejściu na rynki zagraniczne.**

Cyfrowe centrum wiedzy

Prężnie rozwijająca się **platforma KMA4Business** to nie tylko zbiór linków i artykułów – to miejsce, gdzie urzędnicy, eksperci i przedsiębiorcy znajdują branżowe aktualności, zapowiedzi wydarzeń, zbiory najlepszych praktyk i informacje o możliwościach inwestycyjnych w regionie. **Kilka kliknięć wystarczy, żeby złapać puls Metropolii i znaleźć inspirację do nowych działań.** Każdego dnia pracujemy nad tym, aby platforma wspierała decyzje urzędników, pomagała przedsiębiorcom orientować się w potencjale naszego obszaru i ułatwiała współpracę między gminami a lokalnym biznesem.

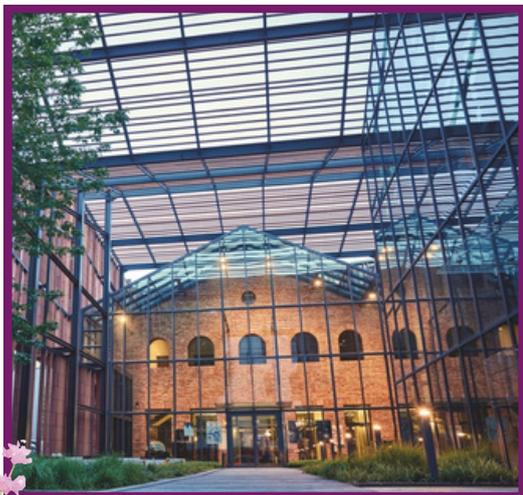
Praktyka uczy najlepiej

Nic nie zastąpi spotkania twarzą w twarz. **Wizyta studyjna dla Forum Rozwoju Gospodarczego** pokazała, że to, o czym dyskutujemy przy stolikach w urzędach, w terenie nabiera życia. Rozmowy, obserwacje i porównanie dobrych praktyk rodzą nowe pomysły, które potem widać w działaniach gmin. **To „laboratorium Metropolii” – inspirujące i otwierające przestrzeń do wypracowywania rozwiązań, które realnie wspierają rozwój gospodarczy.**





GOSPODARKA - PRZEGLĄD ROKU



Fot. SMK, UMK, UMIG w Niepotomicach, UMIG w Skawinie, UMIG w Wieliczce

W 2025 roku w dziedzinie Gospodarka działania skoncentrowane były na budowaniu relacji i pozyskiwaniu wsparcia na rzecz przyszłych działań wspierających przedsiębiorczość i rozwój gospodarczy Metropolii. Złożono m.in. wniosek o dofinansowanie dla **3-letniego projektu pn. Kraków Metropolitan Area 4 Business 3**, którego realizację zakładamy we współpracy z 3 partnerami: KNHP, IPH oraz TOZCh. Jego celem jest tworzenie i poprawa warunków sprzyjających **rozwojowi potencjału eksportowego małych i średnich przedsiębiorstw** z obszaru Metropolii Krakowskiej i całego regionu. Planowana jest w nim realizacja **14 kompleksowych zadań**, w tym m.in. Hackathon Innowacji, misje gospodarcze, specjalistyczne doradztwo dla MŚP, wizyty studyjne oraz przygotowanie kompleksowej oferty gospodarczej Metropolii. Udział w Światowym Tygodniu Przedsiębiorczości 2025 wiązał się w Metropolii z organizacją wizyty studyjnej, podczas której przedstawiciele gmin MK odkrywali inspirujące rozwiązania wspierające rozwój inwestycyjny i wzmacniające lokalną przedsiębiorczość. Przygotowano i rozesłano także **11 edycji newslettera gospodarczego**, dzięki czemu lokalni przedsiębiorcy i potencjalni inwestorzy mogą na bieżąco śledzić informacje o rozwoju Metropolii Krakowskiej.





3 PYTANIA DO ...

DOROTY KĘSEK

Wójt Gminy Zabierzów, Członkini Komisji ds. edukacji, kultury, gospodarki i usług społecznych

Zabierzów jest znany z rozwiniętych terenów przemysłowych i biurowych. W jaki sposób ten potencjał wpływa na rozwój gospodarczy Metropolii Krakowskiej?

– Gmina Zabierzów jest istotnym partnerem w budowaniu silnego i zrównoważonego obszaru Metropolii. Nasza misja – „Tworzymy przyjazną społeczność w miejscu dobrym do życia” – podkreśla dążenie do **odpowiedzialnego rozwoju, w którym sukces gospodarczy idzie w parze z poszanowaniem przyrody.**



Fot. UG Zabierzów

Zabierzów dysponuje największym potencjałem gospodarczym wśród gmin wiejskich Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego, stanowiąc **ważne zaplecze biznesowe Metropolii Krakowskiej.** Bliskość Krakowa i doskonałe skomunikowanie – autostrada A4, droga krajowa nr 79, linie kolejowe oraz Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków-Balice – znacząco wzmacniają naszą pozycję ekonomiczną. Równocześnie obszary objęte Jurajskimi Parkami Krajobrazowymi gwarantują unikalne **połączenie dynamiki gospodarki i piękna natury,** czyniąc Zabierzów atrakcyjnym do zamieszkania i inwestowania.

Jak wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oddziałuje na atrakcyjność i konkurencyjność całego obszaru metropolitalnego?

– **Wysoki wskaźnik przedsiębiorczości** – 105 podmiotów na 1000 mieszkańców – **wzmacnia lokalny rynek pracy i konkurencyjność regionu.** Pomaga w tym stabilna sytuacja planistyczna – Gmina od 2012 roku jest w całości objęta planami miejscowymi, co daje inwestorom pewność i przewidywalność. Aktywnie wspieramy **rozwój innowacji,** m.in. poprzez doradztwo w pozyskiwaniu dotacji. Dbamy o firmy wykorzystujące walory przyrodnicze Jurajskiej Krainy, co uzupełnia **turystyczną ofertę Metropolii.** Ten zróżnicowany rozwój sprzyja współpracy firm i instytucji oraz realizacji projektów metropolitalnych, np. w zakresie infrastruktury i ścieżek rowerowych, takich jak **Velo Rudawa.**

Jakie znaczenie ma zaangażowanie przedsiębiorców w życie społeczności?

– W Zabierzowie **przedsiębiorcy aktywnie kształtują kulturę społecznej odpowiedzialności.** Lokalny biznes wspiera inicjatywy kulturalne i edukacyjne oraz pomaga w organizacji kluczowych wydarzeń. Takie zaangażowanie buduje wizerunek gminy jako miejsca przyjaznego do życia i prowadzenia działalności. **Partnerstwo samorządu z przedsiębiorcami, oparte na poszanowaniu środowiska, zapewnia zrównoważony rozwój gospodarczy, z korzyścią dla całej Metropolii Krakowskiej.**



Fot. UG Zabierzów



Jak inspiracje z **Forum Rozwoju Gospodarczego** przekładają się na konkretne działania w gminach mówi **Stawomir Kawalec**, główny specjalista ds. turystyki i współpracy w Referacie promocji i rozwoju gminy Wielka Wieś.

Jaką rolę pełni Rada Przedsiębiorczości w gminie Wielka Wieś?

– Rada pełni ważną funkcję **tłaczniaka między samorządem a lokalnymi przedsiębiorcami**. To forum wymiany doświadczeń i współpracy, które pozwala wspólnie omawiać potrzeby gospodarcze oraz konsultować najważniejsze decyzje dotyczące rozwoju gminy. Dzięki swojej działalności Rada wzmacnia poczucie wpływu przedsiębiorców na lokalne działania i inwestycje, tworząc przestrzeń do partnerskiego dialogu z samorządem. Jednocześnie stanowi **most do współpracy metropolitalnej**, umożliwiając udział gminy i lokalnych firm w inicjatywach gospodarczych podejmowanych w ramach aglomeracji krakowskiej. W ten sposób Rada Przedsiębiorczości realnie przyczynia się do zrównoważonego i nowoczesnego rozwoju gospodarczego gminy Wielka Wieś.

Fot. UC Wielka Wieś



Wielkowiejski Targ to wydarzenie, które na stałe wpisało się w kalendarz gminy – jakie ma znaczenie dla lokalnej społeczności i gospodarki?

– *Wielkowiejski Targ to już nie tylko wydarzenie, ale i marka o istotnym znaczeniu zarówno dla społeczności lokalnej, jak i dla gospodarki: to **promocja lokalnych producentów i rękodzielników, którzy mogą zaprezentować swoje wyroby, zdobyć nowych klientów i budować rozpoznawalność**. Targ przyczynia się również do budowania marki gminy jako miejsca przyjaznego przedsiębiorczości – otwartego na inicjatywy mieszkańców i wspierającego lokalny rozwój. Jest także przestrzenią integracji społecznej, w której mieszkańcy spotykają się i poznają lokalną ofertę. Wreszcie, Wielkowiejski Targ stwarza **realne możliwości rozwoju dla małych biznesów i inicjatyw społecznych**, które dzięki niemu mogą zdobywać doświadczenie, klientów i inspiracje do dalszego działania.*

Jak z perspektywy uczestnika Forum Rozwoju Gospodarczego ocenia Pan znaczenie współpracy metropolitalnej?

– *Forum to przestrzeń, która umożliwia **wymianę doświadczeń i dobrych praktyk między gminami, pozwalając uczyć się od siebie nawzajem i skuteczniej reagować na wyzwania rozwojowe**. Dzięki wspólnym projektom, takim jak KMA4Business czy newsletter gospodarczy, promocja lokalnych firm i inicjatyw ma znacznie większy zasięg niż w przypadku działań prowadzonych pojedynczo. Gminy zyskują przy tym dostęp do wiedzy, kontaktów i narzędzi, które samodzielnie byłyby trudne do pozyskania. Tego rodzaju współpraca sprawia, że Metropolia Krakowska może skuteczniej promować swój potencjał gospodarczy – zarówno w kraju, jak i za granicą, pokazując, że wspólne działania samorządów przynoszą realne korzyści dla całego regionu.*



KULTURA CZASU WOLNEGO - PRZEGLĄD ROKU



fot. SMK, KBF

Rok 2025 obfitował w liczne inicjatywy w dziedzinie Kultura czasu wolnego. W ramach Strategii ZIT wybrane zostały **3 projekty** z zakresu kultury i czasu wolnego o łącznej wartości dofinansowania **16 mln zł**. Przy wsparciu środków programu Małopolska Gościńska opracowano **3 nowe trasy mikrowypraw** i zorganizowano spacer z przewodnikiem dla **75 osób**. Metropolia była też obecna na dużych wydarzeniach kulturalnych - podczas **Wianków** zaprezentowało się **7 gmin**, a dużym sukcesem okazała się 2. edycja **Wesołego Święta Plonów**, w które zaangażowało się **13 gmin**. Wyjątkową atrakcją była gra stanowiskowa, w której wzięło udział ponad **220 uczestników** poznając lokalne produkty, kulturę oraz różnorodność gmin Metropolii. A wszystko to dzięki ścisłej współpracy z Krakowskim Biurem Festiwalowym. W ramach prac **Forum Komunikacji i Kultury** odbyły się **3 spotkania**, szkolenie z obsługi Instagrama, wizyta studyjna do Katowic oraz webinar dla bibliotek. A co w obszarze komunikacji? 4 wydania **Magazynu Metropolitalnego**, **250 wydarzeń** w planerze czasu wolnego oraz publikacje na portalu Kraków Karnet. Profile Metropolii obserwuje już stale ponad 1300 osób na LinkedIn i 885 na Instagramie. Wyjątkowym wydarzeniem było podpisanie **deklaracji na rzecz bezpieczeństwa żywnościowego**. Zorganizowano także warsztat, podczas którego zebrano 70 rekomendacji dotyczących **organizacji targów lokalnych**.



OD PLANÓW DO PŁONÓW

Jak wspólnie tworzymy kulturę czasu wolnego

Czym jest Metropolia Krakowska? To pytanie wraca do nas jak echo. Odpowiedź nie ukrywa się w dokumentach czy strategiach, lecz w codzienności: w festynie na rynku, w spacerze szlakiem mikrowyprawy, w webinarze dla bibliotekarzy. W tym, że działamy wspólnie, by dać mieszkańcom coś więcej niż sumę lokalnych inicjatyw.

Każdy rok zaczyna się od **PLANÓW**. Spotykamy się przy stole, notujemy pomysły, wpisujemy w tabelki: cztery numery Magazynu metropolitalnego, comiesięczne newslettery, nowe mikrowyprawy, wydarzenia plenerowe, szkolenia. W Excelu wszystko wygląda przejrzyście – kolumny, wiersze, harmonogramy. **Ale prawdziwe życie dopisuje do tego EMOCJE.**

Święta, które smakują wspólnotą

Przynajmy: imprezy plenerowe jak **Wianki** czy **Wesołe Święto Płonów** to logistyczne wyzwanie. Kilkanaście gmin, kilkadziesiąt stoisk, dziesiątki wykonawców. Ale kiedy już wszystko się zaczyna, stres ustępuje miejsca dumie, a zespoły folklorystyczne wnoszą na scenę tyle energii, że nikt nie pamięta, jak długo trwały przygotowania. Na Wesołym Święcie Płonów prawdziwe życie tętniło przy stoiskach prezentujących

kulturę i dziedzictwo gmin SMK. – *Tradycja najlepiej smakuje na świeżym powietrzu* – powiedziała jedna z gospodyń, podając pajdę chleba ze smalcem i ogórkiem. I to był ten moment, kiedy zrozumieliśmy, że **festyn może być lepszą lekcją historii niż podręcznik.**

Za kulisami partnerstwa

Nikt nie jest samotną wyspą – cieszymy się z wieloletnich partnerstw i ekscytujemy perspektywami, jakie niosą ze sobą te nowe. Metropolia przyciąga ludzi z pasją i pomysłami.

Współpraca z **Krakowskim Biurem Festiwalowym** pozwala nam realizować z rozmachem wydarzenia plenerowe, dzięki niej o atrakcjach Metropolii poczytacie też w Karnecie. **Małopolski Instytut Kultury** inspirował do odkrywania nieznanych ścieżek i rozwoju naszych metropolitalnych mikrowypraw. **Uniwersytet Rolniczy** pomoże rozbudowywać bazę atrakcji Metropolii, a **Fundacja Mapa Pasji**, z pasją – a jakże! – angażuje turystów do poznawania mniej znanych zakątków naszych gmin.

Wiele działań nie wydarzyłoby się bez dodatkowych funduszy. Po raz kolejny z sukcesem sięgnęliśmy po **dofinansowanie w konkursie Małopolska Gościnną**. Dzięki niemu mogliśmy opracować następne trasy **mikrowypraw** i zaprosić mieszkańców Metropolii na spacer z przewodnikiem.



fot. Alicja Rzepa, KBF

Nowe działania infrastrukturalne w zakresie kultury trzy gminy SMK zrealizują też dzięki finansowemu wsparciu z Unii Europejskiej.

W konkursie skierowanym do związków ZIT konkurencja była ogromna, ale **Skawina, Michałowice i Zabierzów** przygotowały bardzo dobre wnioski aplikacyjne.

Mikrowyprawy – lokalne historie w metropolitalnej oprawie

Dla nas największą satysfakcją było to, że mieszkańcy zaczęli **odkrywać swoje okolice na nowo**. Kiedy promowaliśmy trasy „Metropolia w jeden dzień”, mieliśmy trezę. Czy ktoś się zapisze? Czy będzie pogoda? Czy mieszkańców zainteresuje spacer z przewodnikiem? A potem okazało się, że miejsc zabrakło szybciej, niż zdążyliśmy opublikować kolejne zdjęcia na Instagramie.



Gdy wspólnie pracowaliśmy nad trasami mikrowypraw, wiedzieliśmy, że to coś więcej niż turystyka. **To lekcja dumy z miejsca, w którym się żyje**. Na jednym ze spacerów przewodniczka usłyszała: *Przecież ja tu mieszkam od lat, a nigdy nie byłam w tym miejscu*. To najlepszy dowód, że nasze działania mają sens – bo otwierają oczy na to, co bliskie, a czasem niezauważalne.

Szkolenia, które dają skrzydła

Nie wszyscy widzą tę część naszej pracy, ale równie ważne jak wydarzenia są szkolenia

i warsztaty. Bibliotekarki, animatorzy, urzędnicy – ludzie, którzy na co dzień tworzą kulturę w gminach – dostali narzędzia, żeby działać pewniej i skuteczniej. W tym roku **przeszkoliliśmy się z obsługi Instagrama** – nowe umiejętności pozwalają nam docierać z inicjatywami do mieszkańców przez social media. Było specjalne **wydarzenie dla bibliotekarzy – webinar z beczenną bo praktyczną wiedzą**, jak promować czytelnictwo w nowoczesny sposób. To ważne, bo biblioteki to coś więcej niż półki z książkami. To w nich bije serce lokalnych społeczności.



Forum Komunikacji i Kultury, zrzeszające pracowników odpowiedzialnych za działania promocyjne gmin i budowanie oferty kulturalnej, w ramach **wizyty studyjnej** odwiedziło Katowice. Ktoś mógłby powiedzieć: kolejny wyjazd służbowy. Ale dla nas to była **kopalnia pomysłów na nadchodzące miesiące** – inspiracje z Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii przełożymy na kolejne działania.

Efekty większe niż suma części

Ten rok był **intensywny**, czasem **męczący**, zawsze **wymagający**. Ale przede wszystkim – **SATYSFAKCUJĄCY**. Bo choć nasze dni zaczynają się od planów i tabel, kończą się na twarzach mieszkańców, którzy wracają ze spaceru po (nie)znanej okolicy z uśmiechem albo dziękują za wspólne święto, na którym poczuli się częścią większej całości. I dlatego wiemy, że nawet jeśli kolejny rok znów zaczniemy od Excela, skończymy na tym, co najważniejsze – na **wspólnocie, która dzięki kulturze czasu wolnego rośnie w siłę**.





3 PYTANIA DO ...

WOJCIECHA STAROWICZA

Wójta Gminy Liszki, Członka Komisji ds. edukacji, kultury, gospodarki i usług społecznych

Jak współpraca metropolitalna i działania Forum Komunikacji i Kultury wpływają na rozwój oferty czasu wolnego w całej Metropolii Krakowskiej?

– Współpraca w ramach Metropolii otworzyła przed nami nowe możliwości. Dzięki wspólnemu planowaniu i wymianie doświadczeń możemy **tworzyć ponadlokalną, bogatszą i bardziej różnorodną ofertę kulturalną oraz rekreacyjną**, odpowiadającą na potrzeby mieszkańców nie tylko dla jednej gminy, ale całego obszaru metropolitalnego. Forum Komunikacji i Kultury stało się **ważną platformą wymiany doświadczeń i inspiracji**. To właśnie tu rodzą się pomysły, które przeradzają się w konkretne działania. Przykładem są takie przedsięwzięcia, jak **Wesołe Świątko Plonów** czy **Jadalny Kraków Fest**. Wydarzenia te pokazują **potencjał i różnorodność gmin**, a zarazem budują **poczucie wspólnoty**.

Dzięki tej współpracy mieszkańcy coraz częściej dostrzegają, że **Metropolia Krakowska to nie tylko Kraków, ale także sieć wyjątkowych, pełnych energii miejsc** – jak Liszki, Piekary, Kryspinów czy Mników – które wspólnie tworzą kulturową mozaikę regionu.



Fot. UG Liszki

Które działania w zakresie kultury i czasu wolnego warto w tym roku szczególnie podkreślić?

– Z pewnością **Wesołe Świątko Plonów**.

To wydarzenie, które – mam nadzieję – na stałe wpisało się w kalendarz metropolitalnych inicjatyw. To nie tylko spotkanie mieszkańców różnych gmin, ale także **doskonała okazja do promocji produktów lokalnych, tradycji i idei współpracy** w ramach Stowarzyszenia.

W tegorocznej edycji Gminę Liszki reprezentowało nowo powstałe **Koło Gospodyń Wiejskich „Horyzont”** z Chrosnej, które zaprezentowało **bogactwo lokalnych smaków i tradycji** oraz Stowarzyszenie **Kryspinów**, przybliżając uczestnikom piękno i trudną technikę koronki klockowej. **Koła Gospodyń Wiejskich stały się w ostatnich latach prawdziwymi ambasadorkami lokalnej kultury** – ich działania integrują mieszkańców i budują więzi międzypokoleniowe.



Fot. Alicja Rzepa, KBF

Na uwagę zasługuje również **rozwój bazy mikrowypraw i organizacja pierwszych spacerów z przewodnikiem**. To nowatorskie podejście do promocji regionu, które zachęca, by odkrywać metropolię „od środka” – w rytmie pozwalającym docenić jej przyrodnicze i kulturowe bogactwo. Szczególnie cieszy fakt, że **jednym z gospodarzy spacerów była właśnie Gmina Liszki** – z malowniczą Doliną Mnikowską, miejscem łączącym historię, naturę i duchowość.

Jakie widzi Pan szanse i wyzwania dla dalszego rozwoju oferty czasu wolnego w Metropolii Krakowskiej?

– Największym wyzwaniem pozostaje zachowanie **szerokiej dostępności oferty kulturalnej i rekreacyjnej** oraz skuteczne angażowanie różnych grup wiekowych: od dzieci i młodzieży po seniorów. Ważne jest także **utrzymanie wysokiej jakości działań i ich trwałości**, aby nie były jednorazowe, lecz przetrwały się w cykliczne projekty wpisane w kalendarz całej metropolii.

Z drugiej strony to właśnie w tej współpracy tkwi ogromna szansa. **Wymiana doświadczeń** między



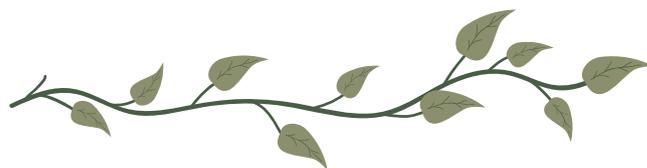
O działaniach Forum Komunikacji i Kultury opowiada **Agnieszka Wawrzeń**, Dyrektor Centrum Kultury i Promocji w Igołomi-Wawrzeńcach

Jak współpraca metropolitalna pomaga gminom rozwijać ofertę czasu wolnego?

– Metropolia Krakowska i spotkania na Forum Komunikacji i Kultury kojarzą mi się z **dobrze funkcjonującym organizmem**. Składa się on z wielu członków, a ich współpraca przynosi same korzyści. Dzięki temu możemy eliminować zagrożenia i unikać działań, które mogłyby zaszkodzić pojedynczym gminom. **Korzystamy z doświadczenia** tych, którzy są bardziej aktywni i wnosimy do swojej działalności to, co najlepsze, tworząc coś wyjątkowego.

gminami sprzyja tworzeniu inicjatyw łączących kulturę, turystykę i edukację, a także rozwijaniu nowych form aktywności lokalnej. Istotną rolę odegra tu dalsze **wzmacnianie kompetencji pracowników instytucji kultury i animatorów**, którzy nadają kierunek metropolitalnej ofercie kulturalnej.

Metropolia Krakowska ma ogromny potencjał – ludzki i kulturowy. **Umiejętne wykorzystanie tej synergii między gminami** pozwoli stworzyć unikatowe inicjatywy, które przyciągną mieszkańców i odwiedzających, a jednocześnie wzmocnią **poczucie wspólnej tożsamości**.



Jakie znaczenie mają spotkania Forum Komunikacji i Kultury?

– **Forum to miejsce, w którym wymieniamy się doświadczeniami i inspiracjami**. Każdy uczestnik wnosi swoje pomysły, a razem tworzymy sieć współpracy, która pozwala realizować inicjatywy niemożliwe do zrobienia w pojedynkę. To właśnie tu powstają koncepcje, które później przekształcają się w konkretne wydarzenia i projekty dla mieszkańców.

Co w tym roku było szczególnie wartościowe?

– Genialnym rozwiązaniem są wyjazdy studyjne. To możliwość spojrzenia na własny „mały świat” z innej perspektywy. Taki powiew świeżości pozwala natładować akumulatory i zobaczyć nowe sposoby działania. To wszystko dodaje skrzydeł – a skrzydła są przecież potrzebne kulturze, żeby mogła latać.



Fot. SMK



ETROPOLIA W OBIEKTYWIE



Fot.: SMK, UMK J. Graczyński, KBF





EDUKACJA - PRZEGLĄD ROKU



fot. SMK, Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

W 2025 roku Metropolia Krakowska rozwijała działania w dziedzinie Edukacja, kładąc nacisk na wymianę międzygminną, edukację włączającą oraz rozwój kompetencji nauczycieli i uczniów. W ramach Strategii ZIT w toku są **34 projekty edukacyjne** o łącznej wartości **62 mln zł**, dzięki którym gminy rozszerzają swoją ofertę edukacyjną i wdrażają rozwiązania wspierające edukację włączającą. Zorganizowano także **wizytę studyjną do Siemianowic Śląskich**, podczas której poznano przykłady nowoczesnych metod pracy z uczniami i budowania dobrostanu w szkołach. Przeprowadzono także **3 warsztaty** poświęcone **edukacji obywatelskiej**, a w badaniu potrzeb w zakresie **edukacji włączającej** wzięto udział **72 respondentów**, dostarczając danych do dalszych prac. Przeprowadzono uzgodnienia dotyczące praw autorskich do **6 projektów kampanii dot. edukacji włączającej**. Projekt **MOF4US – MODUŁ B** to szkolenia dla **105 uczestników**, przy udziale **4 ekspertów**, w zakresie tworzenia innowacyjnych rozwiązań i przestrzeni sprzyjających uczeniu się. Odbyły się również **3 dziedzinowe fora tematyczne**, a dzięki **2 nowym porozumieniom partnerskim** Metropolia Krakowska rozpoczęła współpracę z ośrodkami akademickimi na rzecz rozwoju lokalnych inicjatyw edukacyjnych.

EDUKACJA, KTÓRA ŁĄCZY

W Metropolii Krakowskiej dbamy o jakość edukacji. To fundament rozwoju oraz inwestycja w przyszłość. Dzięki wymianie doświadczeń, spotkaniom i wspólnemu planowaniu nauczyciele, urzędnicy i eksperci wypracowują rozwiązania, które realnie zmieniają życie lokalnych społeczności.

Gdzie inspiracja spotyka działanie



Dobra współpraca ma początek w **ROZMOWIE**. W 2025 roku stworzyliśmy ku temu wiele okazji.

Spotkania Forum Edukacji, warsztaty, szkolenia, konsultacje eksperckie i **wizyta studyjna** w Siemianowicach Śląskich stały się przestrzenią do zdobywania wiedzy, inspiracji i projektowania rozwiązań przydatnych w gminach.

Dane, które prowadzą do decyzji

Wierzmy, że **jakościowa edukacja zaczyna się od otwartości – na potrzeby, pomysły i różnorodność**. Kończący się rok pokazał, jak wiele można osiągnąć, gdy łączy się doświadczenie nauczycieli, energię młodych i wiedzę ekspertów.

Dzięki współpracy z **Akademią Sztuk Pięknych** i **Fundacją Rzecz Piękna** kontynuowaliśmy prace nad **kampanią informacyjną dotyczącą edukacji włączającej – zapewniającej dostęp do nauki każdemu, niezależnie od indywidualnych wymagań czy ograniczeń**.



Fot. ASP

Z ekspertką z **ProjectMaster** przeprowadziliśmy diagnozę potrzeb instytucji oświatowych w miejskich obszarach funkcjonalnych, na podstawie której powstaną propozycje narzędzi ułatwiających planowanie i realizację działań wspierających nauczycieli, uczniów i rodziców we wdrażaniu edukacji włączającej.

Równolegle rozwijała się **edukacja obywatelska** – bo w metropolii równie ważne jak wiedza są **zaangażowanie i poczucie sprawczości**. Młodzi radni i opiekunowie młodzieżowych rad gminnych uczestniczyli w warsztatach, ucząc się, **jak przekuć pomysły w realne działania i współtworzyć życie swoich społeczności**. Tak rodzi się **edukacja, która wzmacnia** – daje głos każdemu i buduje wspólnotę otwartą na przyszłość.

Przestrzenie przyjazne uczeniu się

Dobre nauczanie jest łatwiejsze w odpowiednim otoczeniu. Zorganizowany przez nas warsztat „MOF przestrzenią przyjazną uczeniu się” pokazał, jak ważne są **miejsca, które sprzyjają ciekawości, współpracy i kreatywności**. Ogólnopolskie spotkanie zgromadziło uczestników, którzy dzielili się pomysłami i tworzyli rekomendacje do wdrożenia w swoich gminach.

Dzięki takim działaniom powstają narzędzia i praktyczne wskazówki, które pomagają szkołom i samorządom projektować przestrzenie dostosowane do potrzeb uczniów – od elastycznych układów sal po strefy wspólnej nauki i miejsca sprzyjające integracji.



Lokalnie i globalnie

Edukacja nie zna granic — ani administracyjnych, ani geograficznych. W Metropolii Krakowskiej współpraca krajowa i międzynarodowa tworzy **przestrzeń do wymiany doświadczeń, wdrażania innowacyjnych rozwiązań i wzmacniania kompetencji** nauczycieli, samorządów i całych społeczności.



foto. SMK

W mijającym roku rozpoczęliśmy w partnerstwie z **Gminą Wrocław** prace w **MOF4US**, projekcie, który pomaga samorządom współpracować w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych. Gminy mogą wzajemnie się inspirować, korzystać z gotowych narzędzi i wdrażać rozwiązania, które poprawiają codzienne funkcjonowanie szkół, przedszkoli i instytucji społecznych. Cykl szkoleń MOF4US integrował uczestników i przygotowywał ich do **skutecznego planowania i realizacji projektów wspierających edukację i usługi społeczne**.

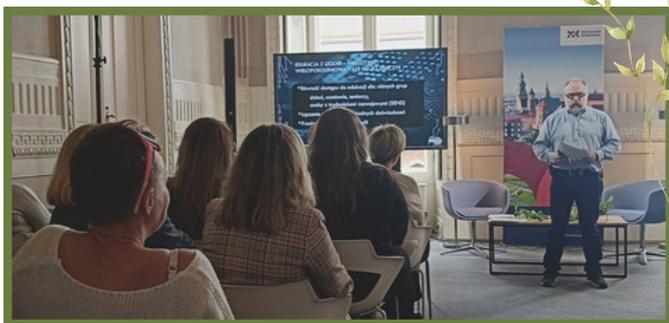


foto. SMK



foto. SMK

Zostaliśmy też partnerem projektu **SportsCom**, współfinansowanego z programu Interreg Europa, który łączy sześć regionów europejskich. Celem projektu jest **wzmocnienie roli sportu społecznościowego jako narzędzia poprawy zdrowia psychicznego i integracji społecznej**. Dzięki udziałowi w SportsCom w Metropolii Krakowskiej powstaną **konkretne pomysły i działania**, które można będzie wprowadzić lokalnie.



foto. SMK

Synergia działań, wzmocnienie efektów

Projekty realizowane na styku kilku dziedzin współpracy sprawiają, że edukacja w Metropolii Krakowskiej przestaje być odizolowanym procesem. Dbamy, by działania z różnych obszarów wzajemnie się wspierały i przynosiły jeszcze większe korzyści. Dzięki temu **gminy mają dostęp do narzędzi, wiedzy ekspertów i doświadczeń innych samorządów, a mieszkańcy – do pełniejszej i bardziej angażującej oferty**.



3 PYTANIA DO ... MAŁGORZATY DUŻY

Burmistrz Gminy Świątniki Górne,
Przewodniczącej Komisji ds. edukacji, kultury,
gospodarki i usług społecznych

Jak współpraca metropolitalna w obszarze edukacji wpływa na rozwój gminy Świątniki Górne?

– Współpraca ma bardzo pozytywny wpływ na rozwój naszej gminy. Dzięki niej zyskujemy **dostęp do nowych narzędzi, metod i rozwiązań, które wspierają lokalne instytucje oświatowe.** Udział w szkoleniach, projektach i warsztatach pozwala **podnosić kompetencje** zarówno kadry edukacyjnej, jak i przedstawicieli samorządu. Istotnym elementem jest również synergia z innymi usługami społecznymi, która umożliwia lepsze odpowiadanie na potrzeby mieszkańców i zwiększa efektywność podejmowanych działań.

Które z ostatnio zrealizowanych działań uważa Pani za najbardziej wartościowe?

– **Wsparcie w przygotowaniu projektów ZIT** oraz rozwój współpracy metropolitalnej w zakresie edukacji. Szczególnie cenne okazało się zaangażowanie Gminy Świątniki Górne w projekt „Rozwój kształcenia w Zespole Szkół w Gminie Świątniki Górne”, realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027.

Udział w tym przedsięwzięciu stanowił **realne wsparcie rozwoju lokalnej edukacji zawodowej.** Projekt zakłada m.in. podniesienie jakości kształcenia w Zespole Szkół poprzez organizację kursów i szkoleń zawodowych, praktyk i staży u pracodawców, doposażenie placówki w nowoczesny sprzęt dydaktyczny oraz doskonalenie zawodowe nauczycieli.

Dzięki temu **uczniowie zyskują nowe kwalifikacje i kompetencje zwiększające szanse na rynku pracy**, a szkoła rozwija współpracę z lokalnymi przedsiębiorcami i uczelniami wyższymi. Wartością dodaną projektu jest także jego metropolitalny charakter – wymiana doświadczeń z innymi samorządami oraz partnerami edukacyjnymi w ramach MOF Kraków przyczyniła się do wzmocnienia kompetencji instytucji oświatowych i stworzenia praktycznych narzędzi do dalszego rozwoju edukacji w regionie.

Jakie wyzwania i szanse widzi Pani w dalszej współpracy metropolitalnej w obszarze edukacji?

– Dostrzegam tu wiele szans, ale także konkretne wyzwania. Z jednej strony konieczne jest **ciągłe wzmocnianie współpracy pomiędzy samorządami, szkołami, instytucjami kultury i organizacjami społecznymi**, tak aby działania edukacyjne miały charakter bardziej zintegrowany i odpowiadały na realne potrzeby mieszkańców. Wymaga to systematycznej wymiany doświadczeń, wspólnych inicjatyw oraz rozwijania kompetencji kadr w duchu innowacyjności i otwartości na zmiany.

Jednocześnie współpraca metropolitalna stwarza ogromne możliwości rozwoju – zwłaszcza poprzez **udział w projektach międzynarodowych**, takich jak SportsCom. Projekt ten otwiera nowe perspektywy dla lokalnych samorządów, również w kontekście edukacji, profilaktyki i zdrowia. Łączy bowiem obszary, które do tej pory często



foto. UMIG Świątniki Górne



funkcjonowały oddzielnie – sport, edukację i zdrowie psychiczne – pokazując, że **aktywność fizyczna i budowanie wspólnoty mogą być skutecznym narzędziem wspierania dobrostanu uczniów i mieszkańców**. Dzięki projektowi możliwe będzie wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie edukacji zdrowotnej, promocji aktywnego stylu życia oraz wzmacniania odporności psychicznej młodzieży.



O działaniach **Forum Edukacji** mówi **Agnieszka Bodek**, kierownik Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół w Mogilanach.

Jaką rolę odgrywa Forum Edukacji w wymianie doświadczeń między gminami Metropolii Krakowskiej?

– Forum pełni rolę koordynatora i organizatora spotkań dla przedstawicieli gmin Metropolii Krakowskiej. Spotkania pozwalają korzystać z **wiedzy ekspertów** oraz **inspiracji** płynących z działań podejmowanych w innych gminach, co realnie przekłada się na **podnoszenie jakości edukacji w całej metropolii**. Forum jest przestrzenią do **wymiany doświadczeń, wzajemnego uczenia się i dyskusji nad wyzwaniem**, z jakimi mierzą się samorządy w obszarze edukacji. Dzięki temu uczestnicy spotkań mają możliwość poznawania dobrych praktyk i wypracowywania **wspólnych rozwiązań**.

Wspólne działania w ramach metropolii pozwolą wypracować dobre praktyki, które później mogą być implementowane w gminach, w tym także w Gminie Świątniki Górne. To z kolei daje realną szansę na rozwój edukacji włączającej, opartej na współpracy, zdrowiu i dobrostanie – wartościach, które coraz mocniej wpisują się w europejskie standardy polityki edukacyjnej.



Które z ostatnich inicjatyw Forum Edukacji były dla Pani najbardziej inspirujące lub praktyczne?

– Szczególnie inspirujące było ogólnopolskie spotkanie „**MOF przestrzenią przyjazną uczeniu się**”, które pokazało **szerszą perspektywę i nowe podejścia** do organizacji edukacji. Ważne są też działania Forum na rzecz **edukacji obywatelskiej**, zwłaszcza wspierające rozwój rad młodzieżowych – to doskonały przykład, jak można **angażować młodych ludzi w życie społeczne i budować w nich poczucie odpowiedzialności za wspólnotę**.

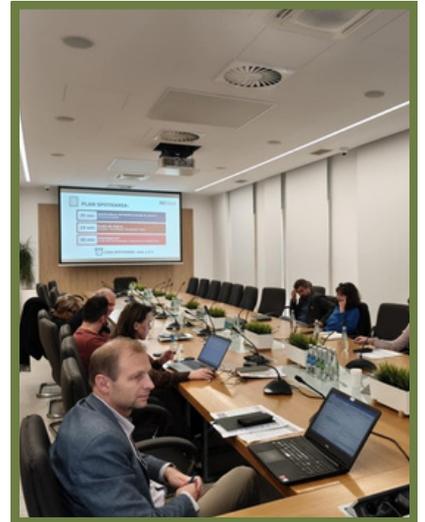
Co wyróżnia podejście Metropolii Krakowskiej do edukacji na tle innych regionów?

– Metropolia Krakowska traktuje edukację w sposób bardzo szeroki – łączy ją z innymi obszarami, takimi jak usługi społeczne czy zamówienia publiczne. Dużym atutem jest także **intensywność współpracy**. Szczególnie ważne jest silne nastawienie na budowanie współpracy ponadlokalnej oraz włączanie różnych grup: samorządów, szkół, organizacji pozarządowych, a także młodzieży. To podejście sprawia, że **edukacja w Metropolii jest postrzegana jako wspólne zadanie i wspólna odpowiedzialność**.



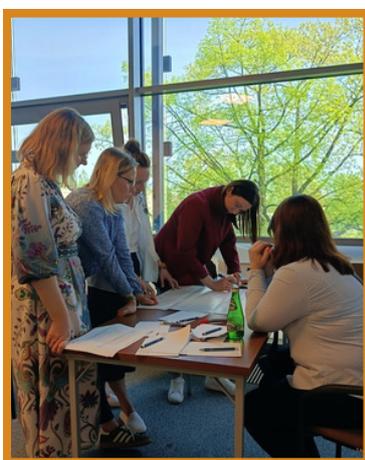


ETROPOLIA W OBIEKTYWIE





SŁUGI SPOŁECZNE - PRZEGLĄD ROKU



fol. SMK

W 2025 r. dynamicznie rozwijano projekty w dziedzinie: Usługi społeczne. W ramach Strategii ZIT realizowanych jest **29 projektów** z dofinansowaniem **blisko 106,5 mln zł**, które umożliwią rozwój usług społecznych i zdrowotnych. Ruszył krajowy projekt dla Związków ZIT i sieć pn. **Usługi społeczne w Miejskich Obszarach Funkcjonalnych (MOF4US)**, którego liderem została Metropolia Krakowska, pozyskując na ten cel **407 tys. zł dofinansowania**. Zwiększa on dostęp do specjalistycznych szkoleń, wymiany doświadczeń i pilotaży. Realizacja **Modułu A** to **ponad 200 uczestników 4 webinarów** z udziałem **14 prelegentów**, dzielących się dobrymi praktykami i innowacyjnymi metodami zarządzania. Opracowane wytyczne do **Ponadlokalnej Mapy Usług Społecznych** zawierają katalog obejmujący blisko **100 usług w 14 kategoriach**. W bieżącym roku działało Forum Usług Społecznych, dla którego zorganizowano m.in. **wizytę studyjną do Bytomia i Katowic**, poświęconą usługom środowiskowym oraz mieszkalnictwu. Powstały także standardy działań szkoleniowo-wspierających dla opiekunów osób niesamodzielnych oraz zorganizowano szkolenie dotyczące klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. Co ważne, pozyskano **129 872 euro dofinansowania dla projektu SportsCom z programu Interreg Europa**, na wzmacnianie polityk publicznych w obszarze zdrowia psychicznego poprzez sporty społecznościowe.



BLISKO LUDZI, BLIŻEJ POTRZEB

W 2025 roku skupialiśmy się na dzieleniu się pomysłami i podejmowaniu działań, by usługi społeczne były łatwiej dostępne, skuteczne i dopasowane do realiów życia gmin. W kilku inicjatywach byliśmy pionierami na skalę kraju. Nasze rozwiązania pokazują, że Metropolia Krakowska nie tylko reaguje, ale sama wyznacza kierunki tam, gdzie mieszkańcy wymagają wsparcia. Bo prawdziwa zmiana zaczyna się od ludzi i ich potrzeb.

Usługi społeczne to przede wszystkim **LUDZIE i RELACJE**. Dzięki spotkaniom, wizytom studyjnym i szkoleniom łączymy przedstawicieli gmin, organizacji pozarządowych i ekspertów, tworząc przestrzeń do wymiany doświadczeń, poznawania dobrych praktyk i wspólnego wypracowywania rozwiązań.

Integracja i inspiracje

Forum Usług Społecznych kontynuowało regularne spotkania, podczas których pracownicy gmin mogą wymieniać się wiedzą, wzajemnie się inspirować i korzystać z porad ekspertów. Tu rodzą się **pomysły na usprawnienie lokalnych usług, lepszą organizację wsparcia i nowe formy współpracy metropolitalnej**.

Wizyta studyjna w Bytomiu pokazała, że samorząd może skutecznie **wspierać mieszkańców**, nie tylko odbudowując budynki, ale przede wszystkim **wzmacniając więzi między ludźmi i dając im realne szanse na rozwój** dzięki sieci mieszkań wspomaganych, tworzonych w ramach rewitalizacji społecznej. Dla przedstawicieli gmin była to okazja, by zobaczyć dobre praktyki, porozmawiać o organizacji usług i ich finansowaniu, a przede wszystkim – **zainspirować się** do tworzenia podobnych rozwiązań lokalnie.

Pamiętaliśmy też o podmiotach ekonomii społecznej – organizacjach i przedsiębiorstwach

działających **dla dobra lokalnych społeczności**. Spotkanie sieciujące umożliwiło im wymianę doświadczeń i otworzyło drogę do przyszłej współpracy, a wizyta w **Fundacji Wolne Miejsce** w Katowicach zainspirowała nas do wspólnych, twórczych **działań na rzecz osób samotnych**.



Fot. SMK

Pewniej w codzienności

Wspólnie z ekspertami **PCG Polska** opracowaliśmy pierwsze w Polsce unikatowe **narzędzie wspierające opiekunów osób niesamodzielnych**. Standardy działań szkoleniowo-wspierających to zestaw wskazówek, procedur i rekomendacji, dzięki którym opiekunowie będą mogli działać pewniej i skuteczniej, a osoby potrzebujące wsparcia otrzymają pomoc lepiej dopasowaną do swoich wyzwań. To krok w stronę **bardziej profesjonalnej opieki, która działa blisko domu i codziennych potrzeb**.





Szersze spojrzenie

Pomysłów na lokalne działania szukamy również poza granicami. W mijającym roku wystartował projekt **SportsCom**, który połączył Metropolię Krakowską z pięcioma regionami Europy, przynosząc **inspiracje do tworzenia lokalnych działań wzmacniających zdrowie, więzi społeczne i poczucie wspólnoty**.

Choć efekty dopiero przed nami, już teraz widzimy ogromny potencjał do wypracowania nowych rozwiązań, dzięki którym zadbamy o dobrostan psychiczny mieszkańców, wykorzystując jako impuls sporty społecznościowe.

Wsparcie w zasięgu ręki

W 2025 roku rozpoczęliśmy prace nad **Ponadlokalną mapą usług społecznych**.

To wyjątkowe, póki co – jedyne w naszym kraju, narzędzie będzie zbierać informacje ze wszystkich gmin Metropolii Krakowskiej i pozwoli mieszkańcom **w prosty sposób znaleźć potrzebną pomoc**.

Dzięki mapie samorzady będą mogły skuteczniej identyfikować i eliminować tzw. „białe plamy” w dostępności usług. Takie rozwiązanie nie tylko ułatwi codzienną pracę, ale też pozwoli planować rozwój lokalnych systemów usług w oparciu o realne potrzeby, a mieszkańcom umożliwi łatwiejszy dostęp do informacji o usługach, których potrzebują i ich samodzielny wybór.



W sieci współpracy

Usługi społeczne to dla nas coś więcej niż system wsparcia – to sieć relacji, zaufania i współodpowiedzialności. Dzięki niej możemy budować metropolię, w której każdy czuje się zauważony i zaopiekowany. Udowadniamy to, łącząc instytucje z całej Polski w ramach **Sieci Współpracy „Usługi Społeczne w MOF – MOF4US”**, gdzie miejskie obszary funkcjonalne (MOF) współpracują dla dobra mieszkańców. Razem działamy, wymieniamy doświadczenia i tworzymy praktyczne rozwiązania.





3 PYTANIA DO ...

MICHAŁA HEBDY

Burmistrza Miasta i Gminy Niepołomice,
członka Komisji ds. edukacji, kultury, gospodarki
i usług społecznych

Jak Pan ocenia znaczenie współpracy metropolitalnej w obszarze usług społecznych dla gmin takich jak Niepołomice?

– Współpraca w ramach Metropolii Krakowskiej daje **dostęp do rozwiązań, które byłyby trudne do wdrożenia samodzielnie** – np. cyfrowej mapy usług społecznych. To narzędzie pomaga planować ofertę usług na podstawie realnych danych i potrzeb mieszkańców – nie tylko w Niepołomicach, ale też w sąsiednich gminach. Takie działania pozwalają nam **lepiej wykorzystać dostępne zasoby i działać skuteczniej**.



Które z ostatnio zrealizowanych działań najbardziej poprawiły dostępność wsparcia dla mieszkańców?

– Najważniejszym krokiem było uruchomienie **Centrum Usług Społecznych**, w Niepołomicach, które **łączy siły lokalnych instytucji i organizacji pozarządowych, by mieszkańcy mieli łatwiejszy dostęp do potrzebnej pomocy**. Równolegle tworzymy **interaktywną mapę usług**, która ułatwi szukanie wsparcia w całym obszarze metropolii. Oba projekty sprawiają, że **usługi są bardziej przejrzyste, skoordynowane i bliższe ludziom**.



Fot. SMK

Jakie nowe rozwiązania są dziś najważniejsze dla rozwoju opieki społecznej w obliczu starzenia się społeczeństwa?

– Dużym wyzwaniem jest odejście od tradycyjnych form opieki i **rozwijanie usług środowiskowych – bliżej domu, bardziej elastycznych i dostosowanych do konkretnej sytuacji**. Starzejące się społeczeństwo to realny problem, a system opieki musi się do tego przygotować. Szansą są nowe programy, szkolenia dla pracowników i lokalne plany, jak ten, który Niepołomice planują przyjąć w pierwszym półroczu 2026 roku.



Fot. SMK





Jak wygląda współpraca w ramach Forum Usług Społecznych opowiada **Anna Romańska**, kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czernichowie.

W jaki sposób Forum Usług Społecznych wspiera wymianę wiedzy oraz rozwój współpracy między gminami?

– To przestrzeń, która daje **możliwość wzajemnego uczenia się, wymiany dobrych praktyk oraz dzielenia się doświadczeniem**. Forum ma ogromne znaczenie w integrowaniu gmin oraz **budowaniu sieci współpracy** opartej na upowszechnianiu sprawdzonych rozwiązań związanych z rozwojem usług społecznych. To miejsce dające możliwość **konsultowania** różnych, niejednokrotnie trudnych, problemów z **ekspertami i wspólnego wypracowania standardów**.

Forum integruje środowisko pomocy społecznej zorientowane na wsparcie osób i rodzin w trudnych sytuacjach, osób z niepełnosprawnościami oraz opiekunów, którym życie rzuciło trudne wyzwanie sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi. Doświadczenie pokazuje, że **pomimo różnych ról stoimy po tej samej stronie życiowej barykady**.

Które działania zrealizowane w ramach Forum były dla Pani szczególnie wartościowe?

– Myślę, że prezentacja rozwiązań metropolitalnych na forum krajowym (np. podczas ogólnopolskich szkoleń w ramach projektu Sieciowanie Związków ZIT w Polsce) – docenienie skali i jakości działań. To działanie jak w soczewce pokazuje, że **wszędzie są podobne problemy**, a jednocześnie ukazuje, jak **różne rozwiązania można zastosować**.



Fot. SMK

Jakie inicjatywy i narzędzia sprawiają, że Metropolia Krakowska jest dziś postrzegana jako innowator w rozwijaniu usług społecznych?

– Kluczowymi aspektami, które wyróżniają Metropolię Krakowską w obszarze usług społecznych na tle innych regionów są **pionierskie rozwiązania** w zakresie **wypracowania standardów wsparcia opiekunów osób niesamodzielných** oraz **ponadlokalna mapa usług społecznych**. W ramach ponadlokalnej mapy usług został przygotowany zarówno katalog usług społecznych, jak i szablon pozyskiwania danych. Natomiast praca nad wypracowaniem standardów wsparcia opiekunów pozwoliła na ustandaryzowanie wiedzy i możliwości na temat działań wspierających i szkoleniowych dla opiekunów osób niesamodzielných.





METRO IDEA STICK

Witaj w **Metro Idea Stick** — tu pomysły mają swoje miejsce, a każda naklejka to drobny manifest współpracy, kreatywności i zielonego myślenia. To nie są zwykłe naklejki – to symbole metropolitalnej energii, które pokazują, że kwitniemy ideami i inspirujemy się nawzajem. 🌱



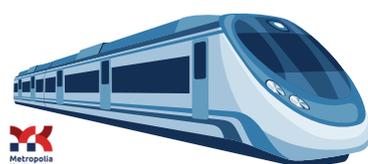
**KROPLA
DRAŻY SKAŁĘ!**



**SEGREGUJĘ...
TAKŻE MYŚLI.**



**TAKI
MAMY
KLIMAT.**



KOLEJ NA WSPÓŁPRACĘ

**PLANETARNE SPRAWY
ZAŁATWIAMY
„OD RĘKI”.
NA CUDA TRZEBA
CHWILKĘ POCZEKAĆ!**



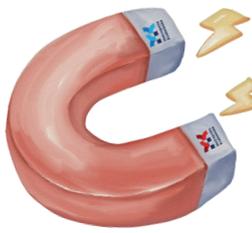
**Metropolia
Krakowska**
**RZUCAM
PROJEKTAMI**



**POMYSŁ ZASILANY
POZYTYWNA ENERGIĄ**

**Metropolia
Krakowska**





ZIT
ZAWSZE
INTENSYWNY
TRYB



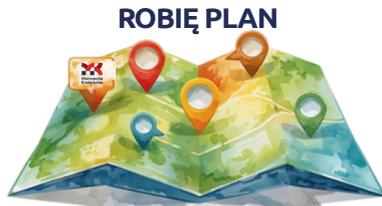
DZIAŁAM
NA SŁOŃCE



HOUSTON, MAMY WSPÓŁPRACĘ!



OTWIERAM SIĘ TYLKO
NA TRAFIONE ROZWIĄZANIA



ROBIĘ PLAN

ZAGOSPODAROWANIA MYŚLI



MIKROWYPRAWIAM
ZA JEDEN UŚMIECH



DOPIĘTE.
NA OSTATNI GUZIK.



KAWA: MOJE
ODNAWIALNE
ŹRÓDŁO ENERGII



ZASILAM TYLKO
DOBRYMI DANYMI



MYŚLĘ, WIĘC PLANUJĘ



ZIARNKO DO ZIARNKA...



TU ROSNĄ POMYSŁY



TOPIMY LODY, ROZGRZEWAMY POMYSŁY.



NIE ŚPIĘ,
OPTIMALIZUJĘ ZUŻYCIE.



WIESZ, ŻE Z TOBĄ
ŚWIECĘ JAŚNIEJ?



Przyklej ideę! Rozkwitnij w Metropolii!

Wybierz tę naklejkę, która najlepiej Cię odzwierciedla. Przyklej ją tam, gdzie rodzą się Twoje pomysły — na notatkach, biurku, laptopie czy kubku z kawą. Niech przypomina Ci, że Metropolia to Ty – Twoje decyzje, Twoje idee, Twój zielony podpis. ❤️

A gdy Twoja naklejka już znajdzie swoje miejsce – zrób zdjęcie i dodaj je na relację na Instagramie, oznaczając @metropolia_krakowska 🌱

#kleiMY_w_przemysłanym_działaniu



ŚWIĘTA TO CZAS ZATRZYMANIA
I PIELEGNOWANIA TEGO, CO WAŻNE.
ZYCZYMY WAM, BY NADCHODZĄCY 2026 ROK
BYŁ PEŁEN WZRATAJĄCYCH NADZIEI,
ROZWIJAJĄCYCH SIĘ PASJI
I OWOCÓW WSPÓLNYCH DZIAŁAŃ!

WESOŁYCH ŚWIĄT I SZCZĘŚLIWEGO NOWEGO ROKU
W METROPOLII MOŻLIWOŚCI!

